

Aanpassingen leerplannen tweede graad

Omwille van de voorlopige goedkeuring van de leerplannen van de tweede graad tot 1 september 2022 zijn de leerplannen van de algemene vorming en de specifieke vorming opnieuw ingediend bij de onderwijsinspectie. Bij de herindiening werd een aantal wijzigingen doorgevoerd die leraren en lerarenteams toelaten om meer dan voorheen een aantal eigen pedagogisch-didactische keuzes te maken. Dat is gebeurd op uitdrukkelijk advies van de Raad van bestuur van Katholiek Onderwijs Vlaanderen; die heeft voluit gekozen voor kwaliteit van onderwijs en dus voor ruimte voor het inhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar en het pedagogisch project van de school. Binnen de contouren die de Vlaamse regering heeft vastgelegd (o.m. de voorlopig nog geldende eindtermen tweede graad, goedkeuringscriteria leerplannen) en rekening houdend met de consistentie tussen de leerplannen van de eerste en de tweede graad hebben we ernaar gestreefd om de leerplandoelen zo duidelijk mogelijk te formuleren.

Doorgaans zijn de aanpassingen aan de leerplannen minimaal en zal je je als leraar nog zeer sterk herkennen in het aangepaste leerplan. In dit document willen we een overzicht geven van alle grote specifieke aanpassingen die in de leerplannen van de tweede graad zijn gebeurd. Je vindt die in het detailoverzicht. Daarin zijn niet alle kleine, vormelijke aanpassingen opgenomen. Het is met andere woorden geen exhaustieve lijst van alle aanpassingen die in de leerplannen gebeurd zijn. Om die reden is het belangrijk dat je vanaf 1 september 2022 voor het eerste leerjaar van de tweede graad vertrekt van de aangepaste leerplannen. De leerplannen die vandaag gebruikt worden in het eerste leerjaar van de tweede graad blijven volgend schooljaar (enkel nog) gelden in het tweede leerjaar van de tweede graad.

Je vindt zowel het huidige leerplan als het aangepaste leerplan vanaf 24 juni op de [leerplanpagina's](#) van de PRO-site. Vanaf eind augustus kan je beide versies ook raadplegen in de [digitale leerplantool](#).

Globaal overzicht

Een aantal aanpassingen geldt voor meerdere leerplannen.

- In veel leerplannen is de afbakening of opsomming bij het leerplandoel verschoven naar wenken om ruimte te creëren voor de leraar.
- Dikwijls is de afbakening opgenomen in de doelzin. Dergelijke aanpassingen hebben geen inhoudelijke impact en zijn daarom niet opgenomen in het detailoverzicht.
- In de richtingsspecifieke leerplannen van de D/A- en A-finaliteit waren een aantal generieke onderbouwende competenties opgenomen voorafgaand aan de vakspecifieke leerplandoelen. Die generieke onderbouwende competenties zijn nu opgenomen in een LPD 0 dat als eerste doel staat. De nummering van de leerplandoelen werd dus behouden. Bij de generieke

onderbouwende competenties in LPD 0 is een wenk toegevoegd die verwijst naar verwante leerplandoelen van het GFL. Waar relevant zijn er ook vakspecifieke wenken toegevoegd.

- In veel leerplannen zijn er aanpassingen gebeurd in de wenken zonder grote inhoudelijke impact. In dat geval zijn de aanpassingen niet opgenomen in het detailoverzicht.
- De linken bij ‘samenhang tussen vakken’ zijn aangepast en beperkt tot de meest essentiële linken. Dat geldt in het bijzonder voor het Gemeenschappelijk Funderend Leerplan.

In enkele leerplannen zijn naast die algemene aanpassingen verder geen noemenswaardige specifieke wijzigingen doorgevoerd. Om die reden vind je ze niet in het detailoverzicht. Het betreft volgende leerplannen:

- Artistiek-creatieve bewerkingen (II-ACB-a)
- Communicatiewetenschappen (II-Com-d)
- Gemeenschappelijk leerplan ICT (II-GLI-ddaa)
- Geschiedenis (II-GesVB-d)
- Kunstbeschouwing (II-Kun-d, II-Kun'-d)
- Nederlands D/A (II-Ned-da, II-NedS-da)
- Public relations (II-PuRe-da).

Detailoverzicht

Overzicht leerplannen

1	Leerplannen algemene vorming al dan niet in combinatie met cesuurdoelen	3
1.1	Gemeenschappelijk funderend leerplan (GFL).....	3
1.2	Aardrijkskunde (II-Aar-d en II-Aar-da).....	8
1.3	Artistieke Vorming (II-ArVo-ddaa)	8
1.4	Geschiedenis (II-Ges-d, II-Ges-da)	9
1.5	Lichamelijke opvoeding (II-LiOp-ddaa).....	9
1.6	Maatschappelijke vorming (II-MaVo-a)	9
1.7	Maatschappelijke, economische en artistieke vorming	11
1.7.1	Maatschappelijke, economische en artistieke vorming (II-MEAV-d).....	11
1.7.2	Maatschappelijke, economische en artistieke vorming (II-MEAV-da)	12
1.8	Mens en samenleving (II-M&S-dda)	12
1.9	Moderne vreemde talen (Engels, Frans)	13
1.9.1	Engels, Frans (II-EnFr-a, II-EnFrS-a, II-EnFrS'-a, II-Eng-d, II-Fra-d, II-Eng-da, II-Fra-da, II-EngS'-da, II-FraS'-da).....	13
1.9.2	Engels, Frans (II-EngVB-d, II-EngS-d, II-FraVB-d, II-FraS-d).....	13
1.9.3	Engels, Frans (II-EngS-d en II-FraS-d).....	14
1.10	Nederlands	14
1.10.1	Nederlands (II-Ned-d, II-NedVB-d, II-NedS-d, II-NedS'-d).....	14
1.10.2	Nederlands (II-Ned-a).....	14
1.11	Wetenschappen.....	14
1.11.1	Natuurwetenschappen (II-Nat-d, II-NatVB-d, II-NatS-d, II-Nat-da, II-Nat'-da, II-NatS-da, II-Nat-a), Biologie (II-Bio-d), Biologie-chemie (II-BiCh-d), Biotechnologische wetenschappen (II-BiWe-d), Biotechnologische STEM-wetenschappen (II-BSW-d), Biotechnieken (II-Biot-da) ...	14
1.12	Wiskunde	17
2	Richtings specifieke leerplannen	18
2.1	Domein Economie en organisatie	18
2.1.1	Bedrijfseconomie (II-Bed-da)	18
2.1.2	Economie S (II-Eco-d)	18
2.1.3	Economie S' (II-Eco'S-d).....	19
2.1.4	Organisatie en logistiek (II-Orlo-a)	19
2.2	Domein Land- en tuinbouw	19
2.2.1	Paardenhouderij S (II-Paa-a).....	19
2.2.2	Plant, dier en milieu S (II-PDM-a).....	19

2.2.3	Plant-, dier- en milieutechnieken S (II-PDM-da)	20
2.3	Domein Kunst en creatie	20
2.3.1	Architecturale kunsten (II-ArKu-da) en Beeldende en audiovisuele kunst (II-BAKu-da)	20
2.3.2	Dans (II-Da-d), Muziek (II-Muz-d) en Woordkunst-drama (II-WoDr-d)	20
2.3.3	Decor en etalage (II-DeEt-a)	21
2.3.4	Fotografie (II-Fot-da)	21
2.3.5	Kunstbeschouwing (II-Kun'-d) Architecturale en beeldende vorming (II-ABV-d) en Beeldende en audiovisuele vorming (II-BAV-d)	21
2.4	Domein Maatschappij en welzijn	21
2.4.1	Creatie en mode (II-CrMo-da)	21
2.4.2	Filosofie (II-Fil-d)	22
2.4.3	Haar- en schoonheidsverzorging (II-HaSc-a)	22
2.4.4	Inleiding tot de filosofie (II-InFi-d)	22
2.4.5	Maatschappij en welzijn (II-MaWe-da)	23
2.4.6	Moderealitatie en textielverzorging (II-MoTe-a)	23
2.4.7	Sociologie en psychologie (II-SoPs-d)	23
2.4.8	Welness en lifestyle (II-WeLi-da)	23
2.4.9	Zorg en welzijn (II-ZoWe-a)	24
2.5	Domein Sport	24
2.5.1	Sport (II-Spo-d)	24
2.5.2	Sport (II-Spo-da)	25
2.5.3	Sport (II-Spo-a)	25
2.5.4	Topsport (II-Top-d)	26
2.5.5	Topsport (II-Top-da)	26
2.5.6	Topsport (II-Top-a)	27
2.6	Domein STEM	27
2.6.1	Bouw (II-Bou-a)	27
2.6.2	Bouwtechnieken (II-Bou-da)	28
2.6.3	Bouwwetenschappen (II-Bou-d)	29
2.6.4	Elektriciteit (II-Ele-a)	30
2.6.5	Elektromechanische technieken (II-EMT-da)	31
2.6.6	Elektrotechnieken (II-ELT-da)	32
2.6.7	Grafische technieken (II-GrTe-da)	33
2.6.8	Hout (II-Hou-a)	33
2.6.9	Houttechnieken (II-Hou-da)	34
2.6.10	Mechanica (II-Mec-a)	35
2.6.11	Mechanische Technieken (II-MeTe-da)	36
2.6.12	Printmedia (II-Pri-a)	37
2.6.13	Schilderen en decoratie (II-ScDe-a)	38
2.6.14	Technologische wetenschappen (II-TeWe-d)	38
2.6.15	Voertuigtechnieken (II-VOE-da)	39
2.7	Domein Taal en cultuur	40
2.7.1	Duits (II-Dui-d, II-Dui-da)	40
2.7.2	Latijn (II-Lat-d) en Grieks (II-Gri-d)	41
2.7.3	Onthaal en recreatie (II-OnRe-a)	41
2.7.4	Toerisme (II-Toe-da)	41
2.8	Domein Voeding en horeca	41
2.8.1	Bakkerij II-Bak-a, Bakkerijtechnieken II-Bak-da, Horeca II-Hor-da, Restaurant en keuken II-ReKe-a, Slagerij II-Sla-a, Slagerijtechnieken II-Sla-da	41

1 Leerplannen algemene vorming al dan niet in combinatie met cesuurdoelen

1.1 Gemeenschappelijk funderend leerplan (GFL)

De inhoudelijke wijzigingen in het GFL zijn eerder beperkt, maar het nieuwe leerplan verschilt op vier belangrijke punten:

- graadoverstijgend;
- groepering van de doelen;

- formulering van de wenken per graad;
- het aantal linken naar vakken is beperkt.

Het Gemeenschappelijk funderend leerplan (GFL) is een graadoverstijgend leerplan geworden. Dat betekent dat de leerplandoelen graadoverstijgend geformuleerd zijn. Dat biedt scholen de kans om over de graden heen de ontwikkeling van de leerlingen in kaart te brengen en te stimuleren. Sommige leerlingen zijn al vroegrijp, andere leerlingen zijn eerder laatbloeiers. Een voortijdige realisatie van sommige doelen is in een aantal gevallen dan ook onrealistisch en biedt geen kansen voor de *ontwikkeling* van de individuele persoon van elke leerling. Door te vertrekken van een ontwikkelingsgerichte visie houden we rekening met de neurologische, sociale en psychologische kenmerken eigen aan de leeftijd van de leerlingen, maar ook met andere externe factoren uit de omgeving en de leeromgeving van de jongere.

De sterkere aandacht voor de individuele ontwikkeling van de leerling blijft gereflecteerd in de opbouw van het leerplan. Het GFL is opgebouwd volgens tien verschillende krachtlijnen (Kwetsbaar en beloftevol, uniek en verbonden, geëngageerd en verantwoordelijk ...) waarbij telkens een funderende ambitie geformuleerd wordt met een algemene duiding. Onder elke krachtlijn staan de graadoverstijgende leerplandoelen. Die leerplandoelen worden op hun beurt geconcretiseerd in graadgebonden wenken: op die manier kunnen de doelen in verschillende tussenstappen gerealiseerd worden. Zo kan je bijvoorbeeld het graadoverstijgende leerplandoel ‘de leerlingen krijgen de kansen om zich te ontwikkelen’ in verschillende fasen realiseren: in de eerste graad op klasniveau, in de tweede graad op het niveau van de school en in de derde graad op het niveau van de samenleving. Het graadoverstijgende leerplan betekent dus niet dat bepaalde leerplandoelen slechts in één graad aan bod kunnen of moeten komen. Aan alle doelen moet in elke graad gewerkt worden, maar wel op zo’n manier dat de school de vrijheid en de ruimte krijgt om daarbij rekening te houden met de ontwikkeling van leerlingen en de eigen klemtonen die ze wil leggen vanuit het pedagogisch project.

De samenhang met andere vakken is in dit graadoverstijgend leerplan zo beperkt mogelijk opgenomen. Enkel wanneer een specifiek vak een cognitieve onderbouw biedt van of een heel sterke link vertoont met een GFL-doel, wordt dit expliciet aangegeven in het leerplan. In de eerste plaats omdat de realisering van het graadoverstijgend GFL de opdracht is van de volledige school die de doelen vanuit het eigen pedagogisch project kan realiseren. Dat kan enerzijds door vakoverschrijdende projecten gerealiseerd worden, anderzijds door verbinding te leggen met vakleerplannen (zonder dat het ‘gemeenschappelijke’ karakter ervan tenietgedaan wordt). De school kiest zelf welke leerplandoelen ze met welbepaalde vakken verbindt.

Een overzicht van de belangrijkste aanpassingen per leerplandoel:

Oorspronkelijk LPD 2de graad	Nieuw LPD	Wijzigingen
Kwetsbaar en beloftevol		
Funderende ambitie: leerlingen ontwikkelen op betekenisvolle wijze de eigen identiteit		
LPD 1 De leerlingen ervaren de klas en de school als een plaats waar ze volop kansen krijgen om zich te ontwikkelen als leerling en als persoon.	LPD 1.1* De leerlingen ervaren de klas en de school als plaatsen waar ze kansen krijgen om zich te ontwikkelen als persoon.	
LPD 2* De leerlingen zijn zich bewust van hun gevoelens en leren deze herkennen en benoemen.	LPD 1.2 De leerlingen drukken hun overtuiging en mening uit.	
	LPD 1.3* De leerlingen verwoorden hun eigen gevoelens en die van	

	anderen in een gepaste uitdrukkingvorm.	
LPD 3* De leerlingen vragen indien nodig ondersteuning en hulp bij persoonlijke problemen en voor problemen met anderen.	LPD 1.4* De leerlingen vragen hulp bij het leerproces en bij persoonlijke problemen.	LPD 3 en LPD 4 zijn samengevoegd tot LPD 1.4
LPD 4 De leerlingen weten waar en waarvoor ze hulp en begeleiding kunnen zoeken.		
Uniek en verbonden Funderende ambitie: de leerlingen gaan bewust en zorgzaam om met anderen.		
LPD 5* De leerlingen gaan op een respectvolle en zorgzame manier met elkaar om door sociaal vaardig te worden en elkaar feedback te geven.	LPD 2.1* De leerlingen gedragen zich zorgzaam en respectvol in relaties.	
LPD 6* De leerlingen dragen zorg voor de fysieke en mentale grenzen van zichzelf en van anderen.	LPD 2.2 De leerlingen bewaken de fysieke en mentale grenzen en van zichzelf en van anderen op een gelijkwaardige en respectvolle manier.	LPD 6 en 7 zijn samengevoegd tot LPD 2.2
LPD 7* De leerlingen gaan integer en respectvol om met de eigen gevoelens en met de gevoelens van anderen.		
LPD 8* De leerlingen trachten samen te werken om samen doelen te bereiken en bij te dragen tot een gezamenlijk resultaat.	LPD 2.3 De leerlingen werken samen om bij te dragen aan een gemeenschappelijk resultaat.	
LPD 9* De leerlingen nemen hun verantwoordelijkheid op om pest- en uitsluitingsgedrag te voorkomen en ertegen te reageren.	LPD 2.4* De leerlingen nemen hun verantwoordelijkheid om betekenisvolle relaties met anderen op te bouwen en pest- en uitsluitingsgedrag te voorkomen.	
	LPD 2.5* De leerlingen gaan constructief om met conflicten op school en in de klas.	LPD 2.5 is toegevoegd om het omgaan met conflicten te expliciteren
Geëngageerd en verantwoordelijk Funderende ambitie: de leerlingen engageren zich bewust op school en in de samenleving.		
LPD 10* De leerlingen zijn bereid hun mening over zichzelf, de anderen en de samenleving bij te sturen.	LPD 3.1* De leerlingen vormen een eigen mening over zichzelf, anderen en de samenleving en zijn bereid die bij te sturen.	
LPD 11 De leerlingen participeren actief in besluitvorming in de school en daarbuiten en houden daarbij rekening met de rechten en de plichten van iedereen.	LPD 3.2 De leerlingen hanteren inspraak, participatie en besluitvorming, waarbij ze rekening houden met de rechten en plichten van iedereen.	
LPD 12 De leerlingen nemen hun verantwoordelijkheid op om zich te engageren in de school en binnen de democratische samenleving.	LPD 3.3* De leerlingen ontwikkelen een integere op rechtvaardigheid en duurzaamheid gerichte levenshouding.	Gezien de inhoudelijk grote gelijkens werden LPD 12 en 13 LPD 3.3
LPD 13* De leerlingen ontwikkelen een integere, zorgzame en op duurzaamheid gerichte levenshouding.		

LPD 14 Leerlingen werken mee aan de realisatie van een meer duurzame, rechtvaardige en inspirerende samenleving.	LPD 3.4 Leerlingen werken mee aan de realisatie van een meer duurzame, rechtvaardige en inspirerende samenleving waar plaats is voor iedereen.	
Mediabewust en mediawijs Funderende ambitie: de leerlingen gaan bewust en zorgzaam om met media.		
	LPD 4.1 De leerlingen beoordelen de invloed van media op zichzelf en op de samenleving.	Dit leerplandoel werd toegevoegd
LPD 15 De leerlingen gebruiken media op een juridisch en ethisch correcte manier wat betreft privacy-regels, auteursrecht en portretrecht.	LPD 4.2 De leerlingen gebruiken media op een juridisch en correcte manier met aandacht voor privacyregels, auteursrecht en portretrecht en voor ethische en sociaal aanvaardbare gedragsregels.	
LPD 16 De leerlingen beoordelen de mogelijkheden en risico's van hun eigen en andermans gebruik van media en internet.	LPD 4.3 De leerlingen beoordelen doel, mogelijkheden en risico's van hun eigen en andermans gebruik van media en internet voor de (digitale) identiteit zowel van zichzelf als van anderen	
Ondernemend en creatief Funderende ambitie: de leerlingen ontwikkelen hun creativiteit en ondernemingszin in de praktijk		
LPD 17 De leerlingen doorlopen een creatief denkproces waarbij ze een zelfgekozen idee stapsgewijs en volgens een vaste systematiek uitwerken.	LPD 5.1 De leerlingen doorlopen een creatief denkproces waarbij ze een zelfgekozen idee onderzoeken en vorm geven in de praktijk.	
Geïnformeerd leren Funderende ambitie: de leerlingen verwerven en verwerken informatie.		
LPD 18 De leerlingen hanteren een geschikte zoekstrategie om bronnen te selecteren en binnen die bronnen informatie op te zoeken.	LPD 6.1 De leerlingen zoeken informatie op in bronnen en gebruiken daarbij een geschikte zoekstrategie.	Formulering van het doel werd aangepast
LPD 19 De leerlingen beoordelen geselecteerde bronnen op bruikbaarheid, correctheid en betrouwbaarheid.	LPD 6.3 De leerlingen beoordelen geselecteerde bronnen en informatie op bruikbaarheid, correctheid en betrouwbaarheid.	
LPD 20 De leerlingen gebruiken verklarende en oriënterende overzichten om informatie terug te vinden in een bron.	LPD 6.2 De leerlingen gebruiken verklarende en oriënterende overzichten.	
LPD 21 De leerlingen nemen notities bij het lezen en beluisteren van teksten om zich doelgericht te informeren en daarover te communiceren	LPD 6.5 De leerlingen nemen notities bij het lezen en beluisteren van teksten.	
LPD 22 De leerlingen gebruiken studievaardigheden om informatie te verwerken.	LPD 6.4 De leerlingen verwerken informatie uit verschillende bronnen tot een samenhangend en bruikbaar geheel.	LPD 22 en 23 werden samengevoegd tot LPD 6.4
LPD 23 De leerlingen verwerken informatie uit verschillende bronnen als een samenhangend en bruikbaar geheel.		
LPD 24 De leerlingen presenteren de verwerkte informatie.	LPD 6.6 De leerlingen presenteren verwerkte informatie	
LPD 25 De leerlingen bewaren en beheren de verwerkte informatie.	LPD 6.7 De leerlingen ordenen en bewaren informatie.	

LPD 26 De leerlingen gebruiken schooltaal en vaktaal in functie van het leerproces.	LPD 6.8 De leerlingen gebruiken school- en vaktaal in functie van het leerproces.	
Bewust en betekenisvol lerend Funderende ambitie: de leerlingen nemen het eigen leren in handen en maken betekenisvolle keuzes.		
LPD 27 De leerlingen reflecteren over metacognitieve kennis en vaardigheden die belangrijk zijn voor hun leren.	LPD 7.3 De leerlingen verwerven metacognitieve kennis en vaardigheden en zetten die in bij het leren.	De volgorde van de doelen onder rubriek 7 werd aangepast
LPD 28 De leerlingen gebruiken studievaardigheden en leerstrategieën op een effectieve manier.	LPD 7.2 De leerlingen kunnen hun leren plannen en organiseren, en gebruiken studievaardigheden en leerstrategieën op een betekenisvolle manier.	
LPD 29 De leerlingen reflecteren over de eigen interesses, leeropvattingen, sterktes en zwaktes.	LPD 7.1 De leerlingen beoordelen eigen voorkeuren, interesses, mogelijkheden en beperkingen met betrekking tot leren en studeren, vakken en studiedomeinen.	
LPD 30 Leerlingen beoordelen hun leerproces en leerresultaten.	LPD 7.4 De leerlingen denken aan de hand van interne en externe, stabiele en veranderlijke factoren na over de mate waarin ze succesvol kunnen leren.	Doel is anders geformuleerd om 'leerproces' en leerresultaten' concreter in te vullen
LPD 31 De leerlingen beïnvloeden op positieve manier hun eigen leren.	LPD 7.5 De leerlingen beïnvloeden op een positieve manier hun eigen leren	
LPD 32 De leerlingen voeren de nodige keuzetaken uit met het oog op een onderbouwde studiekeuze.	LPD 7.6 De leerlingen maken een onderbouwde studie- en/of beroepskeuze op basis van relevante inzichten en vaardigheden.	
Gezond en veilig Funderende ambitie: de leerlingen gaan op een verantwoordelijke en positieve manier om met gezondheid en met veiligheid.		
LPD 33 De leerlingen tonen het belang van gezond gedrag en een gezonde levensstijl aan.	LPD 8.1 De leerlingen tonen hoe hygiëne, voeding en beweging de eigen gezondheid beïnvloeden.	
LPD 34* De leerlingen ontwikkelen een gezonde levensstijl.	LPD 8.2* De leerlingen ontwikkelen een gezonde levensstijl en reageren op mogelijk verslavend gedrag.	'en reageren op mogelijk verslavend gedrag' is toegevoegd. LPD 35 en 36 ook in LPD 8.2 verwerkt
LPD 35 De leerlingen analyseren oorzaken en effecten van verslavingen bij zichzelf en bij anderen.		
LPD 36* De leerlingen trachten verslavingen bij zichzelf en anderen te voorkomen en reageren adequaat op verslavend gedrag.		
LPD 37 De leerlingen handelen veilig in schoolse context en respecteren de veiligheidsvoorschriften en procedures.	LPD 8.3 De leerlingen handelen veilig in de school en respecteren de veiligheidsvoorschriften en -procedures.	
LPD 38 De leerlingen verplaatsen zich veilig als voetganger en fietser bij schoolse activiteiten. Zij kennen de verkeersregels en hebben oog voor risicofactoren	LPD 8.4 De leerlingen verplaatsen zich veilig op weg naar school en bij buitenschoolse activiteiten vanuit inzicht in verkeersregels en risicofactoren.	
Cultureel en artistiek		

Funderende ambitie; de leerlingen waarderen cultuur en ontdekken creatieve en artistieke mogelijkheden.		
LPD 39* De leerlingen hebben aandacht voor de waarde van kunst en cultuur binnen hun persoonlijke ontwikkeling.	LPD 9.1* De leerlingen hebben aandacht voor kunst en cultuur binnen hun persoonlijke ontwikkeling.	
	LPD 9.2 De leerlingen geven vorm aan hun verbeelding in creatieve en artistieke expressie	Dit leerplandoel werd toegevoegd
Zinrijk en betekenisvol Funderende ambitie: de leerlingen gedragen zich moreel verantwoordelijk en ontwikkelen levensbeschouwelijke gevoeligheid in dialoog.		
LPD 40* De leerlingen gaan op een respectvolle en correcte manier om met afspraken en regels binnen de school.	LPD 10.1 De leerlingen gaan op een respectvolle en correcte manier om met afspraken en regels binnen de school en in de samenleving.	
LPD 41* De leerlingen maken verantwoorde en onderbouwde ethische keuzes.	LPD 10.2 De leerlingen maken verantwoorde en onderbouwde ethische keuzes.	
LPD 42* De leerlingen dialogeren open en constructief met andere leerlingen over levensbeschouwing.	LPD 10.3 De leerlingen dialogeren open en constructief met andere leerlingen over levensbeschouwing.	
LPD 43* De leerlingen hebben aandacht voor wat hen beweegt en hun leven zin geeft.	LPD 10.4* De leerlingen hebben aandacht voor wat hen beweegt en hun leven zin geeft.	

1.2 Aardrijkskunde (II-Aar-d en II-Aar-da)

II-Aar-d LPD	II-Aar-da LPD	Wijzigingen
3	3	<ul style="list-style-type: none"> demografische factoren uit afbakening leeftijdshistogram uit afbakening
9	9	<ul style="list-style-type: none"> hiërarchie van steden' uit afbakening toevoeging in de afbakening 'verstedelijking van het platteland' en 'gevolgen van verstedelijking op het milieu op het platteland' 'op basis van ruimtelijke en sociale segregatie' geschrapt in afbakening bij 'Structuren en patronen in steden'
10	10	toevoeging aan wenk: 'aspecten van systeemdenken'
12	12	herkomst en evolutie van de belangrijkste broeikasgassen' uit afbakening
13	13	verspreidingsgebieden van planten, dieren en tropische ziektes' in de opsomming bij het doel, samengezet bij 'verschuiven van klimaten'
14	14	toevoeging aan wenk: 'aspecten van systeemdenken'
15	15	toevoeging aan wenk: 'aspecten van systeemdenken'
16	16	Donut-model van Raworth' van afbakening naar wenk
17	17	stadslandbouw in afbakening mobiliteit in afbakening
20	20	toevoeging aan wenk: GAP-minder
23	23	<ul style="list-style-type: none"> principes van absoluut en relatief situeren' toegevoegd in afbakening in kleur aangegeven wat al in de eerste graad aan bod kwam

1.3 Artistieke Vorming (II-ArVo-ddaa)

Volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- LPD 4: expressie is toegevoegd in de doelzin;
- LPD 7: 'strategieën voor creatief denken' is geschrapt in de afbakening;

- LPD 10: ‘De invloed van tijd en ruimte, persoonskenmerken en maatschappelijke context’ is geschrapt in de afbakening.

1.4 Geschiedenis (II-Ges-d, II-Ges-da)

Volgende aanpassing is doorgevoerd: LPD 7: *keuze uit kenmerken* opgenomen in de afbakening i.p.v. in de wenken.

1.5 Lichamelijke opvoeding (II-LiOp-ddaa)

De formulering van volgende doelen, elementen uit doelen of afbakening is licht aangepast:

- LPD 1 en 13: zoals-constructies zijn opgenomen in de wenken;
- LPD 6: aanpassing formulering LPD;
- LPD 7: aanpassing afbakening;
- LPD 8 en 9: aanpassing doel o.w.v. overlap met andere leerplannen of herhaling leerstof eerste graad;
- LPD 18: aanpassing handelingswerkwoord.

De pop-up kreeg de benaming ‘bewegingsdomeinen’.

1.6 Maatschappelijke vorming (II-MaVo-a)

De formulering van volgende doelen, elementen uit doelen of afbakening is licht aangepast:

- LPD 1 (identiteit)
- LPD 3 (respectvol omgaan in diverse samenleving)
- LPD 6 (mensenrechten)
- LPD 7 (sociale rechtvaardigheid)
- LPD 8 (democratische besluitvorming)
- LPD 9 en 10 (relationele en seksuele integriteit)
- LPD 15 (gelijkenissen, verschillen, verbanden tussen vroeger en nu)
- LPD 17 (duurzame wereld)
- LPD 18 (systeemdenken)
- LPD 20 (demografische evolutie)
- LPD 21 (betekenis plaatsen)
- LPD 22 (situeren)
- LPD 25 (studentenovereenkomst)
- LPD 27 (budgettaire keuzes)
- LPD 28 (aansprakelijkheid)
- LPD 29 (interesse voor kunst- en cultuuruitingen)
- LPD 32 (beïnvloeding onderwerp, bedoeling, vormgeving, expressie)
- LPD 33 (creëren)
- LPD 34 (invloed op gedachten, gevoelens, gedrag)
- LPD 35 (waardering uitdrukken).

Ten gevolge van de ontwikkeling van een graadoverstijgend Gemeenschappelijk funderend leerplan is LPD 11 (verslavingen) toegevoegd aan het leerplan Mavo.

De pop-up kreeg de benaming ‘Inspiratie bij vormgeving’.

De wenken bij meerdere leerplandoelen zijn aangepast in functie van de wijzigingen.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD	Wijzigingen
In relatie met zichzelf de anderen en de wereld		
1	1	Verwijdering afbakening
2	2	
3	3	Verwijdering 'constructief omgaan met conflictsituaties' uit doelzin
4	4	
5	5	
6	6	Verwijdering 'kinderrechten' en toevoeging 'erkenning' in doelzin
7	7	Toevoeging 'welvaartstaat' in doelzin
8	8	Verwijdering afbakening en toevoeging 'op verschillende bestuursniveaus' in doelzin
9	9	Toevoegingen in afbakening: emoties, verschillende soorten relaties en verschillende verwachtingen
10	10	Verwijdering afbakening
/	11	Toevoeging doel over verslavingen
Zich bewust van zijn verleden en zijn geschiedenis		
11	12	
12	13	
13	14	
14	15	Toevoeging 'voor elementen uit hun leefwereld en voor kenmerkende historische gebeurtenissen, plaatsen of personen'
Zich bewust van de wereld en de ruimte waarin hij leeft		
15	16	
16	17	Toevoeging 'perspectieven' in afbakening
17	18	Aanpassing formulering doelzin en toevoeging 'oorzaak-gevolg relaties', 'onderscheid geheel-onderdeel binnen systemen' en 'onzekerheid' in afbakening
18	19	
19	20	Verwijdering 'geboortecijfer' in afbakening en toevoeging 'variabelen in bevolkingssamenstelling en -evolutie' in afbakening
20	21	Toevoeging 'mentale afstand en tijd' en 'mentale kaart' in afbakening
21	22	Verwijdering 'geografische hulpbronnen' in doelzin en toevoeging 'werelddeel' in afbakening
22	23	
23	24	
Financieel en economisch verantwoordelijk		
24	25	Verwijdering afbakening, toevoeging 'met aandacht voor basisrechten en -plichten van werkgever en werknemer' in doelzin.
25	26	
26	27	Afbakening toegevoegd: belang van sparen en spaarvormen, noodzakelijkheid van een aankoop, jaarlijks kostenpercentage en aflossingen bij een consumentenkrediet

27	28	In doelzin 'en de gevolgen ervan' toegevoegd.
Artistiek en creatief		
28	29	Afbakening verwijderd, 'rol van empathie, aantrekkingskracht en respect' toegevoegd in doelzin
29	30	
30	31	
31	32	'Expressie' toegevoegd in doelzin, in afbakening 'invloed van waarden, normen en gewoontes' toegevoegd
32	33	Verwijderd in de afbakening 'strategieën die het creatief denken ondersteunen'
33	34	Afbakening verwijderd
34	35	Afbakening (eigen creatieve ervaringen) opgenomen in doelzin

1.7 Maatschappelijke, economische en artistieke vorming

1.7.1 Maatschappelijke, economische en artistieke vorming (II-MEAV-d)

De formulering van volgende doelen, elementen uit doelen of afbakening is licht aangepast:

- LPD M1 (identiteit)
- LPD M4 (respectvol omgaan in diverse samenleving)
- LPD M5 (relationele en seksuele integriteit)
- LPD M7 (recht)
- LPD M8 (sociale rechtvaardigheid)
- LPD E1 (kostprijs)
- LPD E2 (budgettaire keuzes)
- LPD E3 (aansprakelijkheid)
- LPD E4 (arbeidsovereenkomst)
- LPD E5 (economische invloed van actuele ontwikkelingen)
- LPD A1, A3 (kunst- en cultuuruitingen)
- LPD A4 beïnvloedende factoren)
- LPD A5 (kunstuitingen in relatie tot maatschappelijke domeinen)
- LPD A6 (creëren)
- LPD A7 en A8 (reflecteren).

Ten gevolge van de ontwikkeling van een graadoverstijgend Gemeenschappelijk funderend leerplan is LPD M6 (verslavingen) toegevoegd.

De pop-up kreeg de benaming 'Inspiratie bij vormgeving'.

De wenken bij meerdere leerplandoelen zijn aangepast in functie van de wijzigingen.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD	Wijzigingen
M1	M1	Afbakening geschrapt
M2	M2	
M3	M3	
M4	M4	Aanpassing doelzin
M5	M5	Aanpassing doelzin en opsomming
	M6	Nieuw doel: toevoeging vanuit GFL
M6	M7	Aanpassing doelzin

M7	M8	Aanpassing doelzin en opsomming
De doelen van de economische en artistieke component wijzigden niet van nummer.		

1.7.2 Maatschappelijke, economische en artistieke vorming (II-MEAV-da)

De formulering van volgende doelen, elementen uit doelen of afbakening is licht aangepast:

- LPD M1 (identiteit)
- LPD M4 (respectvol omgaan in diverse samenleving)
- LPD M5 (relationele en seksuele integriteit)
- LPD M7 (recht)
- LPD M8 (sociale rechtvaardigheid)
- LPD E1 (kostprijs)
- LPD E2 (budgettaire keuzes)
- LPD E3 (aansprakelijkheid)
- LPD E4 (studentenovereenkomst)
- LPD A1, A3 (kunst- en cultuuruitingen)
- LPD A4 (beïnvloedende factoren)
- LPD A5 (creëren)
- LPD A6 (reflecteren).

Ten gevolge van de ontwikkeling van een graadoverstijgend Gemeenschappelijk funderend leerplan is LPD M6 (verslavingen) toegevoegd.

De pop-up kreeg de benaming 'Inspiratie bij vormgeving'.

De wenken bij meerdere leerplandoelen zijn aangepast in functie van de wijzigingen.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD	Wijzigingen
M1	M1	Afbakening geschrapt
M2	M2	
M3	M3	
M4	M4	Aanpassing doelzin
M5	M5	Aanpassing doelzin en opsomming
	M6	Nieuw doel: toevoeging vanuit GFL
M6	M7	Aanpassing doelzin
M7	M8	Aanpassing doelzin en opsomming
De doelen van de economische en artistieke component wijzigden niet van nummer.		

1.8 Mens en samenleving (II-M&S-dda)

De formulering van volgende doelen, elementen uit doelen of afbakening is licht aangepast:

- LPD 2 (identiteit)
- LPD 3 (kostprijs)
- LPD 4 (budgettaire keuzes)
- LPD 5 (aansprakelijkheid)
- LPD 6 (respectvol omgaan in diverse samenleving)
- LPD 11 (relationele en seksuele integriteit)
- LPD 15 (recht)

- LPD 16 (arbeidsovereenkomst)
- LPD 17 (economische invloed van actuele ontwikkelingen)
- LPD 19 (sociale rechtvaardigheid).

Ten gevolge van de ontwikkeling van een graadoverstijgend Gemeenschappelijk funderend leerplan is LPD 8 (verslavingen) toegevoegd.

De wenken bij meerdere leerplandoelen zijn aangepast in functie van de wijzigingen.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD	Wijzigingen
1	1	
2	2	Afbakening geschrapt
3	3	Aanpassing opsomming
4	4	Aanpassing afbakening
5	5	Aanpassing doelzin + afbakening
6	6	Aanpassing doelzin
7	7	
	8	Nieuw doel: toevoeging vanuit GFL
8	9	
9	10	
10	11	Aanpassing doelzin + opsomming
11	12	
12	13	
13	14	
14	15	Aanpassing doelzin
15	16	Aanpassing doelzin + afbakening
16	17	Aanpassing doelzin
17	18	
18	19	Aanpassing opsomming
19	20	

1.9 Moderne vreemde talen (Engels, Frans)

1.9.1 *Engels, Frans (II-EnFr-a, II-EnFrS-a, II-EnFrS'-a, II-Eng-d, II-Fra-d, II-Eng-da, II-Fra-da, II-EngS'-da, II-FraS'-da)*

Het tekstuele domein is geschrapt in het kader met kenniselementen. De geschrapte elementen zitten nog altijd vervat in de tekstkenmerken, de minimumvereisten en de strategieën. Op die manier komen ze in het leerplan expliciet aan bod.

Overzicht:

- II-EnFr-a, II-EnFrS-a, II-EnFrS'-a: kader bij LPD 11
- II-Eng-d, II-Fra-d, II-Eng-da, II-Fra-da: kader bij LPD 15
- II-EngS'-da, II-FraS'-da: kader bij LPD 16

In de andere leerplannen van Engels en Frans is het tekstuele domein in het kader met kenniselementen behouden omdat er daar leerplandoelen zijn met een focus op het tekstuele domein, bv. in II-EngS-d en II-FraS-d: LPD 5 en LPD 6.

1.9.2 *Engels, Frans (II-EngVB-d, II-EngS-d, II-FraVB-d, II-FraS-d)*

De afbakening m.b.t. de literaire genres is in een wenk ondergebracht.

Overzicht:

- II-EngVB-d en II-FraVB-d: LPD 11
- II-EngS-d en II-FraS-d: LPD 13, 14, 15

1.9.3 Engels, Frans (II-EngS-d en II-FraS-d)

De afbakening bij LPD 8 is ondergebracht in de wenk: 'Het gaat om overbrengen van de belangrijkste punten of specifieke informatie via technieken zoals herformuleren, samenvatten of vertalen.'

1.10 Nederlands

1.10.1 Nederlands (II-Ned-d, II-NedVB-d, II-NedS-d, II-NedS'-d)

Bij literatuur is 'de manier waarop literatuur hun eigen denkkader ter discussie stelt' uit de afbakening verwijderd en opgenomen in een wenk.

Overzicht:

- II-Ned-d: LPD 14
- II-NedVB-d: LPD 15
- II-NedS-d: LPD 16

1.10.2 Nederlands (II-Ned-a)

Volgende aanpassing is doorgevoerd:

Bij LPD 13 is 'stereotypering' verplaatst naar de wenken.

1.11 Wetenschappen

1.11.1 Natuurwetenschappen (II-Nat-d, II-NatVB-d, II-NatS-d, II-Nat-da, II-Nat'-da, II-NatS-da, II-Nat-a), Biologie (II-Bio-d), Biologie-chemie (II-BiCh-d), Biotechnologische wetenschappen (II-BiWe-d), Biotechnologische STEM-wetenschappen (II-BSW-d), Biotechnieken (II-Biot-da)

Belangrijkste wijzigingen in de STEM-doelen:

- reductie van de afbakening in richtingen met weinig curriculumtijd;
- pop-ups bij STEM-doelen zijn toegevoegd aan de afbakening of wenken van de betrokken doelen;
- in de meeste leerplannen (uitz. II-Nat-a) is de volgorde van de STEM-concepten aangepast in functie van hun toepasselijkheid bij analyse van systemen;
- bijkomende pedagogisch-didactische wenken om de implementatie te ondersteunen.

Overzicht:

Wijzigingen (de leerplandoelnummers zijn die van de leerplannen versie januari 2022)												
	II-Nat-d	II-Bio-d	II-BiCh-d	II-NatVB-d	II-NatS-d	II-BiWe-d	II-BSW-d	II-Nat-da	II-Nat'-da	II-NatS-da	II-Biot-da	II-Nat-a
Wijziging van doelzin en/of afbakening Bij verschuivingen van elementen naar wenken: leerplandoelnummer staat in het vet.												
STEM	S1; S2; S6; S7;	S2;	S2;	S1; S2; S6; S7; S9	S1; S2; S6; S8;	S1; S2; S6; S8;	S1; S2; S6; S8;	1; 7; 8;	2;	1; 7; 8;	S1; S2; S4; S6;	17; 18;

	S8; S9;				S10; S11	S10; S11;	S10; S11				S8; S9; S10;	
Biologie	B2; B3; B5; B6; B8; B14; B17; B18;	B2; B3; B5; B6; B8; B14; B17; B18;	B2; B3; B5; B6; B8; B14; B17; B18;	B2; B3; B5; B6; B8; B14; B17; B18;	B2; B3; B5; B6; B8; B14; B19; B20;	B2; B3; B5; B6; B8; B14; B19; B20;	B2; B3; B5; B6; B8; B14; B19; B20;					3;
Chemie	C1; C8; C9; C10; C14; C15; C17; C18; C21; C22;		C1; C8; C9; C10; C14; C15; C17; C18; C21; C22;	C1; C8; C9; C10; C14; C15; C19; C20; C23; C24	C1; C8; C9; C10; C11; C15; C16; C22; C29; C30	C1; C8; C9; C10; C11; C15; C16; C22; C29; C30	C1; C8; C9; C10; C11; C15; C16; C22; C29; C30	15; 17; 19; 20;	11; 13; 15; 16;	15; 19; 20; 21; 23; 24; 25; 27; 28; 29; 31; 37	C1; C5; C6; C7; C9; C10; C11; C13; C14; C15; C17; C23;	6;
Fysica	F1; F2; F3; F6; F7; F8; F9; F10; F11; F12; F13			F1; F2; F3; F6; F7; F8; F9; F10; F11; F12; F13; F14; F15; F17	F2; F3; F9; F10; F11; F12; F13; F14; F15; F16; F17; F18; F20; F24	F2; F3; F6; F7; F8; F9; F10; F11; F12; F13; F14; F15; F18; F21; F25	F2; F3; F8; F9; F10; F11; F12; F13; F14; F15; F18; F21; F25	22; 23; 26; 27; 29; 31;	19;	45; 46; 47; 48; 49; 51; 52; 56;	F2; F4; F8; F9; F10; F12; F14; F16; F18; F21; F22; F24; F26	
Andere											L1; L4; L10; L11; L17; L20; L22;	
Bijeenvoegen van/ schrappen van/ extra LPD												
Chemie										38; 42	C24; C28;	
Fysica	F13;			F15;				24; 25;	18;			
Pop-ups naar afbakening of wenk												
Bij verschuivingen van elementen naar wenken: leerplandoelnummer staat in het vet.												
STEM	S4; S6; S7;			S4; S6; S7;	S4; S8; S9;	S4; S8; S9;	S4; S8; S9;	2; 6;		2; 6;	S8;	15; 16;

Wijzigingen leerplannen D/A vergelijking oorspronkelijk en nieuw					
II-NatS-da Oorspronkelijk LPD	II-NatS-da Nieuw LPD	II-Nat'-da Oorspronkelijk LPD	II-Nat'-da Nieuw LPD	II-Nat-da Oorspronkelijk LPD	II-Nat-da Nieuw LPD
1-18	idem	idem	idem	Idem	idem
19	19	19	--	19	19
20	20	20	19	20	20
21	21			21	21

22	22
23	23
24	24
35	25
25	26
26	27
27	28
28	29
29	30
30	31
31	32
32	33
33	34
34	35
36	36
37	37
--	38
38	39
39	40
40	41
--	42
41	43
42	44
43	45
44	46
45	47
46	48
47	49
48	50
49	51
50	52
51	53
52	54
53	55
54	56

22	22
23	23
24	24
25	--
26	25
27	--
28	26
29	27
30	28
31	29
32	30
33	31

II-Biot-da Oorspronkelijk LPD	II-Biot-da Nieuw LPD
S1-S10	idem
C1-C10	idem
C21	C11
C11	C12
C12	C13
C13	C14
C14	C15
C15	C16
C16	C17

C17	C18
C18	C19
C19	C20
C20	C21
C22	C22
C23	C23
--	C24
C24	C25
C25	C26
C26	C27
--	C28
C27	C29
C28	C30

Wijzigingen leerplannen D-finaliteit

Wijzigingen in II-Nat-d: oorspronkelijk LPD F15 geschrapt (elektrische veiligheid); omdat dat het laatste LPD fysica was, heeft het geen impact op andere nummering.

Wijzigingen in II-NatVB-d: oorspronkelijk LPD F18 geschrapt (elektrische veiligheid); omdat dat het laatste LPD fysica was, heeft het geen impact op andere nummering.

1.12 Wiskunde

De volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- LPD over wiskundige toepassingen in andere domeinen is geschrapt en als afbakening opgenomen in LPD over problemen oplossen;
- (enkel voor D- en D/A-finaliteit) Extra doel over gebruik van ICT in rubriek 'Problemen oplossen (en wiskundig denken)' is toegevoegd; alle verwijzingen naar ICT in de inhoudelijke doelen zijn geschrapt uit de doelzin of afbakening;
- overige veranderingen in LPD: o.a. andere formulering van doelzin of afbakening, opname van afbakening als wenk.

Overzicht voor de LP B (II-Wis-d), VB (II-WisVB-d), C (II-WisS-d), B+C' (II-WisS'-d) en VB+C' (II-WisS''-d):

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
2	(geen apart LPD meer → deel van LPD 1)
Alle ICT-gebruik in inhoudelijke doelen geschrapt	2
Andere doelen	Zelfde nummering

Overzicht voor de LP B (II-Wis-da), B+S (II-WisS-da), B+S' (II-WisS'-da) en B+S'' (II-WisS''-da):

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
3	(geen apart LPD meer → deel van LPD 1)
Alle ICT-gebruik in inhoudelijke doelen geschrapt	3
Andere doelen	Zelfde nummering

Overzicht voor het LP II-Wis-a:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1	1
2	(geen apart LPD meer → deel van LPD 1)
3	2
4	3
5	4
6	5
7	6
8	7
9	8
10	9
11	10
12	11
13	12
14	13

2 Richtingsspecifieke leerplannen

2.1 Domein Economie en organisatie

2.1.1 *Bedrijfseconomie (II-Bed-da)*

Voor LPD 10 (vergelijken van ondernemingsvormen) is het belang van de Kruispuntbank van Ondernemingen toegevoegd aan de doelzin; dit was vroeger een wenk.

Verder is er een kleine aanpassing bij LPD 24 ‘De leerlingen stellen digitaal een vacature op aan de hand van een eenvoudig aangereikt functieprofiel’. Daarmee willen we benadrukken dat de leerlingen niet zelf een functieprofiel samenstellen, maar aan de slag gaan met een gegeven functieprofiel om zodoende een vacature op te stellen.

2.1.2 *Economie S (II-Eco-d)*

In het leerplan Economie S zijn er enkele versoeringen die een impact hebben op het aantal lestijden nodig om het leerplan te realiseren. Dat geeft de leraar economie meer ruimte voor leerplanrealisatie, eigen accenten, het realiseren van optionele doelen of de integratie van ICT.

Het oorspronkelijke LPD 8 (analyseren van het marktmechanisme op de productmarkt) is geschrapt. Het komt nog steeds aan bod in de leerplannen II-MEAV-d en II-M&S-dda. Het nieuwe LPD 9 ‘De leerlingen analyseren met behulp van vraag- en aanbodschemata de werking van het marktmechanisme bij volkomen concurrentie op basis van factoren die vraag en aanbod beïnvloeden’ focust op de marktwerking bij volkomen concurrentie waarbij de impact van de overheid op de prijsvorming niet aan bod hoeft te komen.

De oorspronkelijke LPD 11 (grafisch en rekenkundig effect van vraag- en aanbodschokken in relatie tot de prijselasticiteit) en 21 (wettelijke verplichtingen m.b.t. tot de boekhouding en de jaarrekening) zijn optioneel.

LPD 14 is vereenvoudigd tot ‘De leerlingen beschrijven gevolgen van actuele ontwikkelingen voor de sociale zekerheid’: de arbeidsmarkt en gevolgen van actuele ontwikkelingen zoals vergrijzing, migratie ... op de werking van de arbeidsmarkt komen aan bod bij de realisatie van LPD 12.

Verder is de formulering van de LPD 12, 24 (nu 25) en 26 (nu 28) licht aangepast.

2.1.3 *Economie S' (II-Eco'S-d)*

Voor het leerplan Economie S' zijn er enkele versoeringen die een impact hebben op het aantal lestijden nodig om het leerplan te realiseren. Dat geeft de leraar economie meer ruimte voor leerplanrealisatie of om eigen accenten te leggen.

Het oorspronkelijke LPD 8 (analyseren de werking van het marktmechanisme op de productmarkt) is geschrapt. Het komt nog steeds aan bod in de leerplannen II-MEAV-d en II-M&S-dda. Het nieuwe LPD 9 'De leerlingen analyseren met behulp van vraag- en aanbodschemata's de werking van het marktmechanisme bij volkomen concurrentie op basis van factoren die vraag en aanbod beïnvloeden' focust op de marktwerking bij volkomen concurrentie waarbij de impact van de overheid op de prijsvorming niet aan bod hoeft te komen.

Het oorspronkelijke LPD 11 (grafisch en rekenkundig effect van vraag- en aanbodschokken in relatie tot de prijselasticiteit) is geschrapt.

LPD 14 (nu 13) is vereenvoudigd tot 'De leerlingen beschrijven gevolgen van actuele ontwikkelingen voor de sociale zekerheid': de arbeidsmarkt en gevolgen van actuele ontwikkelingen zoals vergrijzing, migratie ... op de werking van de arbeidsmarkt komen aan bod bij de realisatie van LPD 11.

Verder is de formulering van de LPD 12 (nu 11) en 24 (nu 23) licht aangepast.

2.1.4 *Organisatie en logistiek (II-Orlo-a)*

Het oorspronkelijke LPD 1 i.v.m. het toepassen van communicatieve en sociale vaardigheden is geïntegreerd in LPD 0 onder het aspect 'teamgericht handelen'. Dat veronderstelt het inzetten van die vaardigheden.

Bij de basisuitrusting is de benodigde infrastructuur aangepast.

2.2 **Domein Land- en tuinbouw**

2.2.1 *Paardenhouderij S (II-Paa-a)*

Volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- LPD4: toevoeging van reiniging en opruiming aan de doelzin
- LPD5: herformulering van de doelzin
- LPD12: herformulering van de doelzin en afbakening
- LPD16: herformulering van de doelzin

2.2.2 *Plant, dier en milieu S (II-PDM-a)*

Volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- LPD 7: de kennisitems uit de afbakening zijn naar de wenken gebracht en duidend bij de doelzin.
- LPD 10: de opsomming is geschrapt
- LPD 33: herformulering van de doelzin
- LPD 34: aanpassing van de doelzin
- **LPD 42: de afbakening is geschrapt**
- LPD 43: toevoeging van reiniging en opruiming aan de doelzin

2.2.3 Plant-, dier- en milieutechnieken S (II-PDM-da)

Volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- LPD 2: alle kennisitems van de afbakening zijn naar de wenken gebracht of geschrapt wegens al aan bod gekomen in het leerplan Natuurwetenschappen tweede graad of in de eerste graad.
- LPD 3: de kennisitems van de afbakening zijn naar de wenken gebracht of geschrapt wegens al aan bod gekomen in het leerplan Natuurwetenschappen tweede graad of in de eerste graad (abiotische en biotische factoren; microbiom).
- LPD 3: de kennisitems van de afbakening (Abiotische en biotische factoren en hun ruimtelijke patronen) zijn naar de doelzin bij LPD4 gebracht.
- LPD 6 : de kennisitems (bestanddelen van bodems) uit de afbakening zijn naar de doelzin bij LPD 9 gebracht.
- LPD 9: de doelzin is aangepast (schrapping biologische, chemische en fysische) en naar de wenken gebracht.
- **LPD 11: de afbakening is geschrapt en opgenomen in de doelzin.**
- LPD 12 de kennisitems uit de afbakening zijn naar de wenken gebracht en duidend bij de doelzin.
- LPD 13: de doelzin is geherformuleerd.
- LPD 30: de kennisitems van de afbakening zijn naar de wenken gebracht of geschrapt wegens al aan bod gekomen in het leerplan Natuurwetenschappen tweede graad of in de eerste graad (rol van orgaanstelsels).
- LPD 32: de doelzin en de afbakening zijn geherformuleerd.
- LPD 34: de doelzin is geherformuleerd.
- LPD 35: de doelzin is geherformuleerd.
- LPD 45: de items uit de afbakening zijn naar de wenken gebracht.
- LPD 46: toevoeging van 'reiniging' en 'opruiming' aan de doelzin.

2.3 Domein Kunst en creatie

2.3.1 Architecturale kunsten (II-ArKu-da) en Beeldende en audiovisuele kunst (II-BAKu-da)

Volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- De leerlingen lichten hun interesse voor kunst- en cultuuruitingen toe **met aandacht voor subjectieve voorkeuren** (II-ArKu-da LPD 28; II-BAKu-da LPD 34).
- De leerlingen tonen aan dat het onderwerp en bedoeling van een kunstwerk op verschillende manieren **en vanuit meerdere perspectieven** geïnterpreteerd kan worden (II-ArKu-da LPD 29; II-BAKu-da LPD 35).
- De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen **met aandacht voor kenmerkende kunsthistorische elementen** (II-ArKu-da LPD 30; II-BAKu-da LPD 36).
- De leerlingen analyseren hoe vormgeving, en inhoud, uitdrukkingsvorm(en) en expressie elkaar onderling beïnvloeden in kunst- en cultuuruitingen **met aandacht voor waarden, normen en gewoontes** (II-ArKu-da LPD 31; II-BAKu-da LPD 37).

2.3.2 Dans (II-Da-d), Muziek (II-Muz-d) en Woordkunst-drama (II-WoDr-d)

Volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- De leerlingen lichten hun interesse voor kunst- en cultuuruitingen toe **met aandacht voor subjectieve voorkeuren** (II-Dan-d LPD 29; II-Muz-d LPD 32; II-WoDr-d LPD 37).

- De leerlingen tonen aan dat ze **de gelaagdheid van onderwerp en bedoeling** van een kunstwerk op verschillende manieren en **vanuit meerdere perspectieven** kunnen waarnemen en interpreteren (II-Dan-d LPD 30; II-Muz-d LPD 33; II-WoDr-d LPD 38).
- De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende kunststromingen, periodes en samenlevingen om een **kunsthistorisch referentiekader** uit te bouwen met **aandacht voor invloed van waarden, normen en gewoontes; theorieën en kenmerkende historische elementen** (II-Dan-d LPD 31; II-Muz-d LPD 35; II-WoDr-d LPD 39).

2.3.3 Decor en etalage (II-DeEt-a)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
3	Basiskennis kleurstudie	Doel ongewijzigd Afbakening geschrapt	Afbakening worden wenken
4	Vormsoorten	Doel ongewijzigd Afbakening geschrapt	Afbakening wordt wenk
5	2D en 3D	Doel ongewijzigd Afbakening geschrapt	Afbakening wordt wenk
11	Letterkeuze	Doel ongewijzigd Afbakening geschrapt	Afbakening worden wenken
16	Werkplan	Doel ongewijzigd Afbakening geschrapt	Afbakening worden wenken

2.3.4 Fotografie (II-Fot-da)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	interesse voor kunst- en cultuuruitingen in heden en verleden	Doel gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
2	situering	Doel gewijzigd	Geen wijzigingen
3	Onderwerp en bedoeling	Doel gewijzigd	Geen wijzigingen
5	Beïnvloeding gevoelens en gedrag	Doel ongewijzigd Afbakening geschrapt	

2.3.5 **Kunstbeschouwing (II-Kun'-d) Architecturale en beeldende vorming (II-ABV-d) en Beeldende en audiovisuele vorming (II-BAV-d)**

Er is een toevoeging gedaan bij de pedagogische-didactische duiding van **het leerplan Kunstbeschouwing** voor de studierichtingen Architecturale en beeldende vorming en Beeldende en audiovisuele vorming.

Aandachtspunt: De leerdoelen situeren zich in een kunsthistorisch referentiekader. Het leerplan kan opgehangen worden aan een chronologische opbouw waarbij de leraar in de tweede graad de kunst van de prehistorie tot de barok of rococo behandelt en in de derde graad de moderne en hedendaagse kunst. Een alternatieve thematisch gerichte opbouw is mogelijk wanneer je daarbinnen voldoende oog hebt voor de historische samenhang en inbedding.

2.4 Domein Maatschappij en welzijn

2.4.1 Creatie en mode (II-CrMo-da)

De formulering van volgende doelen, elementen uit doelen of afbakening is aangepast:

- LPD 2: afbakening is deels in het doel (kunstenaars en kunststromingen) opgenomen en deels in de wenken (ontwerpers).

- LPD 3: empathie, aantrekkingskracht, aversie en respect voor kunst- en cultuuruitingen is vervangen door ‘subjectieve voorkeuren en van de afbakening naar het doel verplaatst. Toevoeging van ‘culturele identiteit’ in de wenk.
- LPD 4: bij interpretatie van kunst- en cultuuruitingen is enkel multiperspectiviteit behouden in de afbakening.
- LPD 14: ‘a.d.h.v. criteria’ is uit het doel geschrapt en naar de wenk verplaatst.
- LPD 20: de nodige gegevens voor een productierijp patroon zijn van de opsomming naar de wenk verplaatst.
- LPD 24: de afbakening is verplaatst naar de wenk.
- LPD 25: ‘aan de hand van een stappenplan’ is uit het doel gehaald en als wenk toegevoegd.
- LPD 28: de afbakening verplaatst naar de wenken.

LPD 11 en 17: schrapping lijntypes volgens ISO-normen.

De pop-up kreeg de benaming ‘Inspiratie’.

2.4.2 *Filosofie (II-Fil-d)*

Het oorspronkelijk LPD 6 is vereenvoudigd naar: ‘De leerlingen bieden argumenten voor en tegen een filosofische positie vanuit een aangebracht thema’

Het optioneel LPD over logica en argumentatieleer is geschrapt en geïntegreerd in LPD 6. Aangezien het hoofdzakelijk om een filosofische vaardigheid gaat, vinden we dat dit een sterkere plaats verdient bij de overkoepelende leerplandoelen rond filosoferen. Alle wenken die we bij dit optioneel doel hebben geformuleerd zijn ook rechtstreeks naar LPD 6 verplaatst.

2.4.3 *Haar- en schoonheidsverzorging (II-HaSc-a)*

Volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- LPD 2: het accent ligt op sociale en communicatieve vaardigheden die gebruikt worden bij het werken in een team. De opsomming is volledig verdwenen omdat enkele aspecten al in de tweede graad aan bod kwamen. Waar het wenselijk was, is dit opgenomen in een wenk.
- LPD 3: de samenhang tussen gedachten, gevoelens en gedrag kwam al aan bod in de tweede graad. De link naar het intentionele (= het willen) is in een wenk gelegd.
- LPD 20: er is geopperd dat er meerdere soorten stijltangen zijn die tot andere resultaten kunnen leiden maar dat is onjuist. Het gaat in dit doel om het gebruik en effect van de stijltang en de veiligheidsaspecten die ermee gepaard gaan.

2.4.4 *Inleiding tot de filosofie (II-InFi-d)*

Het oorspronkelijk LPD 5 is vereenvoudigd naar: ‘De leerlingen bieden argumenten voor en tegen een filosofische positie vanuit een aangebracht thema’

Het optioneel leerplandoel over logica en argumentatieleer is geschrapt en geïntegreerd in LPD 6. Aangezien het hoofdzakelijk om een filosofische vaardigheid gaat, vinden we dat dit een sterkere plaats verdient bij de overkoepelende leerplandoelen rond filosoferen. Alle wenken die we bij dit optioneel doel hebben geformuleerd zijn ook rechtstreeks naar LPD 5 verplaatst.

LPD 12 werd uniform gemaakt met het doel uit het leerplan Fil: De leerlingen reflecteren over het onderscheid tussen moraalfilosofische stromingen: plichtethiek en gevolgenethiek. In de wenken worden er voorbeelden gegeven van de manier waarop je die stromingen kan toepassen op maatschappelijke thema’s

2.4.5 *Maatschappij en welzijn (II-MaWe-da)*

De formulering van volgende doelen, elementen uit doelen of afbakening is aangepast:

- LPD 3 (observeren)
- LPD 4 (reflecteren)
- LPD 6 (omgaan met anderen)
- LPD 9 (samenwerken)
- LPD 30 (ontwikkelingsdomeinen en levensloopfasen)
- LPD 38 (identiteit), LPD 40 (recht)
- LPD 41 (sociale rechtvaardigheid)
- LPD 42 en 43 (ondersteunende vaardigheden)
- LPD 45 (prikkel)
- LPD 50 (zenuwstelsel)
- LPD 51 (impulsgeleiding en -overdracht)
- LPD 52 (reflex en gewilde beweging)
- LPD 56 (hormonen)
- LPD 57 (endocrien stelsel).

Ten gevolge van de ontwikkeling van een graadoverstijgend Gemeenschappelijk funderend leerplan is LPD 21 (verslavingen) toegevoegd. De daaropvolgende leerplandoelen veranderen daardoor van nummer.

De wenken bij meerdere leerplandoelen zijn aangepast in functie van de wijzigingen.

2.4.6 *Moderealiseren en textielverzorging (II-MoTe-a)*

Volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- LPD 2: de opsomming bij het doel is naar de wenken verplaatst.
- LPD 12: het opmeten gebeurt niet enkel voor lichaamsmaten, maar meer algemeen: opmeting van maten binnen de ruimere confectiesector.
- LPD 16: de afbakening is verplaatst naar de wenk: de logische items.

Basisuitrusting: toevoeging bergruimte en zone om afval te sorteren en recycleren.

2.4.7 *Sociologie en psychologie (II-SoPs-d)*

De formulering van volgende doelen, elementen uit doelen of afbakening is aangepast:

- LPD 2 (ontwikkeling)
- LPD 6 (persoonlijkheid)
- LPD 9 (waarneming).

De wenken bij de leerplandoelen zijn aangepast in functie van de wijzigingen.

2.4.8 *Welness en lifestyle (II-WeLi-da)*

De formulering van volgende doelen, elementen uit doelen of afbakening is aangepast:

- LPD 7 (ontwikkelingsdomeinen en levensloopfasen)
- LPD 16 (identiteit)
- LPD 19 (recht)
- LPD 20 (sociale rechtvaardigheid)

- LPD 38 (prikkel)
- LPD 43 (zenuwstelsel)
- LPD 44 (impulsgeleiding en -overdracht)
- LPD 45 (reflex en gewilde beweging)
- LPD 49 (hormonen)
- LPD 50 (endocrien stelsel)
- LPD 55 (beenderen en spieren).

Andere aanpassingen:

- LPD14: het accent ligt op sociale en communicatieve vaardigheden die gebruikt worden bij het werken in een team. De opsomming is volledig verdwenen omdat enkele aspecten al in de tweede graad aan bod kwamen. Waar dit wenselijk was, is dit opgenomen in een wenk.
- LPD15: de samenhang tussen gedachten, gevoelens en gedrag kwam al aan bod in de tweede graad. De link naar het intentionele (= het willen) is in een wenk gelegd.

2.4.9 *Zorg en welzijn (II-ZoWe-a)*

Volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- LPD 4: de samenhang tussen gedachten, gevoelens en gedrag kwam al aan bod in de tweede graad. De link naar het intentionele (= het willen) is in een wenk gelegd.
- LPD 5, 6: het accent ligt op sociale en communicatieve vaardigheden die gebruikt worden bij het werken in een team en de positieve omgang met anderen. De opsomming is volledig verdwenen omdat enkele aspecten al in de tweede graad aan bod kwamen. Waar dit wenselijk was, is dit opgenomen in een wenk.
- LPD 11: het ergonomisch werken is al aangebracht in de eerste graad en wordt in de tweede graad verder uitgewerkt door daarop verder te bouwen.
- LPD 17: de slaapcyclus wordt expliciet vermeld in de opsomming van het leerplandoel.

2.5 **Domein Sport**

2.5.1 *Sport (II-Spo-d)*

In volgende doelen is de doelzin of de wenk aangepast:

- LPD 1: motorische basisvaardigheden van doelzin naar wenk
- LPD 2: 'in complexe bewegingssituaties' toegevoegd aan de doelzin, motorisch leerproces; prestatiedoel en prestatienorm uit de afbakening
- LPD 3: 'in complexe bewegingssituaties' toegevoegd aan de doelzin
- LPD 4: technieken en tactieken van afbakening naar wenk
- LPD 5: 'technische en tactische bewegingsspecifieke competenties' toegevoegd aan de doelzin, nieuwe afbakening: Trainingsprincipes/ Motorisch leerproces/ Prestatiedoel, prestatienorm/ Verschil tussen maturiteit en kalenderleeftijd
- LPD 9: interesse en context geschrapt in de doelzin
- LPD 11: schrapping van de afbakening
- LPD 12: 'met aandacht voor gezondheidsvaardigheden' geschrapt uit de doelzin
- LPD 17: opsomming van sociale omgangsvormen uit de doelzin verwijderd en opgenomen in de wenken.
- LPD 22: aanpassing werkwoord doelzin: 'formuleren' in plaats van 'stellen'; de wenken zijn geherformuleerd

- LPD 23: 'op veilige wijze' is geschrapt in de doelzin.

De pop-ups zijn vervangen door een nieuwe rubriek '6. Bewegingsdomeinen'.

2.5.2 Sport (II-Spo-da)

In volgende doelen is de doelzin of de wenk aangepast:

- LPD 1: motorische basisvaardigheden van doelzin naar wenk
- LPD 2: 'in complexe bewegingssituaties' toegevoegd aan de doelzin; motorisch leerproces; prestatiedoel en prestatienorm geschrapt in afbakening
- LPD 4: motorisch leerproces geschrapt in afbakening
- LPD 8: de afbakening is geschrapt en verplaatst naar 'samenhang met de eerste graad'
- LPD 11: 'met aandacht voor gezondheidsvaardigheden' geschrapt uit de doelzin
- LPD 12: aspecten uit de afbakening die al in de eerste graad aan bod kwamen, zijn opgenomen in 'samenhang met de eerste graad'.
- LPD 16: opsomming van sociale omgangsvormen uit de doelzin verwijderd en opgenomen in de wenken.
- LPD 21: aanpassing werkwoord doelzin: 'formuleren' in plaats van 'stellen'; herformulering wenken
- LPD 22: 'op veilige wijze' geschrapt in de doelzin
- LPD 34: 'samenhang prikkel - receptor - effector - conductor' van afbakening naar wenken
- LPD 37: 'soorten gewrichten: scharnier-, kogel-, zadel-, rol- en draaigewricht' van afbakening naar wenken
- LPD 41: afbakening geschrapt
- LPD 42: 'dendriet - cellichaam - axon - eindknop - synaps' van afbakening naar wenken
- LPD 43: afbakening geschrapt
- LPD 50: ontwikkelingsdomeinen (fysieke, cognitieve en socio-emotionele ontwikkeling) en voor alle levensloofasen van de mens (prenatale fase, baby, peuter, kleuter, lagere schoolkind, adolescent, volwassene, oudere)' van afbakening naar wenken.
- LPD 51: verschil tussen maturiteit en kalenderleeftijd' geschrapt in afbakening
- LPD 63: 'met allerlei materiaal' geschrapt in de doelzin

De pop-ups zijn vervangen door een nieuwe rubriek '7. Bewegingsdomeinen'.

2.5.3 Sport (II-Spo-a)

In volgende doelen is de doelzin of de wenk aangepast:

- LPD 1: motorische basisvaardigheden van doelzin naar wenk
- LPD 2: 'in complexe bewegingssituaties' toegevoegd aan de doelzin; motorisch leerproces; prestatiedoel en prestatienorm geschrapt in afbakening
- LPD 4: Prestatiedoel, prestatienorm/ Verschil tussen maturiteit en kalenderleeftijd toegevoegd aan afbakening
- LPD 8: de afbakening is geschrapt en verplaatst naar 'samenhang met de eerste graad'
- LPD 9: 'met aandacht voor gezondheidsvaardigheden' geschrapt uit de doelzin
- LPD 10: aspecten uit de afbakening die al in de eerste graad aan bod kwamen zijn opgenomen in 'samenhang met de eerste graad'.
- LPD 14: opsomming van sociale omgangsvormen uit de doelzin verwijderd en opgenomen in de wenken.

- LPD 19: aanpassing werkwoord doelzin: 'formuleren' in plaats van 'stellen', herformulering wenken
- LPD 20: 'op veilige wijze' geschrapt in de doelzin

De pop-ups zijn vervangen door een nieuwe rubriek '7. Bewegingsdomeinen'.

2.5.4 *Topsport (II-Top-d)*

In volgende doelen is de doelzin of de wenk aangepast:

- LPD 1: 'technieken en tactieken' uit de afbakening
- LPD 4: 'brede waaier van sporten, bewegingsactiviteiten en spelvormen' van afbakening naar wenken
- LPD 6: afbakening naar 'samenhang met de eerste graad'
- LPD 7: schrappen 'met aandacht voor gezondheidsvaardigheden' in de doelzin
- LPD 9: aspecten uit de afbakening die al in de eerste graad aan bod kwamen zijn opgenomen in 'samenhang met de eerste graad'.
- LPD 13: opsomming van sociale omgangsvormen uit de doelzin verwijderd en opgenomen in de wenken.
- LPD 18: schrappen van 'zoals' in doelzin
- LPD 20: op veilige wijze' geschrapt in de doelzin

2.5.5 *Topsport (II-Top-da)*

In volgende doelen is de doelzin of de wenk aangepast:

- LPD 1: 'technieken en tactieken' uit de afbakening
- LPD 4: 'brede waaier van sporten, bewegingsactiviteiten en spelvormen' van afbakening naar wenken
- LPD 6: afbakening naar 'samenhang met de eerste graad'
- LPD 7: schrappen 'met aandacht voor gezondheidsvaardigheden' in de doelzin
- LPD 9: aspecten uit de afbakening die al in de eerste graad aan bod kwamen zijn opgenomen in 'samenhang met de eerste graad'.
- LPD 13: opsomming van sociale omgangsvormen uit de doelzin verwijderd en opgenomen in de wenken.
- LPD 18: schrappen van 'zoals' in de doelzin
- LPD 20: op veilige wijze' geschrapt in de doelzin
- LPD 24: samenhang prikkel - receptor - effector - conductor van afbakening naar wenken
- LPD 27: soorten gewrichten: scharnier-, kogel-, zadel-, rol- en draaigewricht' van afbakening naar wenken
- LPD 28: toevoeging afbakening: buikspieren en ook dijbeenspieren, kuitspieren, dijbeenspieren
- LPD 29: schrappen afbakening
- LPD 31: afbakening geschrapt
- LPD 32: dendriet - cellichaam - axon - eindknop - synaps' van afbakening naar wenken
- LPD 33: afbakening geschrapt
- LPD 40: ontwikkelingsdomeinen (fysieke, cognitieve en socio-emotionele ontwikkeling) en voor alle levensloopfasen van de mens (prenatale fase, baby, peuter, kleuter, lagere schoolkind, adolescent, volwassene, oudere)' van afbakening naar wenken.

2.5.6 Topsport (II-Top-a)

In volgende doelen is de doelzin of de wenk aangepast:

- LPD 1: 'technieken en tactieken' uit de afbakening
- LPD 4: 'brede waaier van sporten, bewegingsactiviteiten en spelvormen' van afbakening naar wenken
- LPD 6: afbakening naar 'samenhang met de eerste graad'
- LPD 7: schrappen 'met aandacht voor gezondheidsvaardigheden' in de doelzin
- LPD 9: aspecten uit de afbakening die al in de eerste graad aan bod kwamen zijn opgenomen in 'samenhang met de eerste graad'.
- LPD 13: opsomming van sociale omgangsvormen uit de doelzin verwijderd en opgenomen in de wenken.
- LPD 18: schrappen van 'zoals' in doelzin
- LPD 20: op veilige wijze' geschrapt in de doelzin
- LPD 35: opname balsporten in doelzin

2.6 Domein STEM

2.6.1 Bouw (II-Bou-a)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
2	Meetwaarden	Doel vereenvoudigd	
4	Ontwerpen een oplossing	Doel scherper gesteld	
5	Beargumenteren	Doel vereenvoudigd	
6	Maatschappelijke uitdagingen	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
7	Bouwmaterialen	Afbakening gewijzigd	Opsomming binnen de afbakening wordt wenk
8	Grondsoorten	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
9	Constructies BEN- en passiefprojecten	Lichte vereenvoudiging afbakening	
10	Huisriolering	Doel scherper gesteld	Afbakening wordt wenk
11	Funderingen	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
12	Ergonomische en esthetische maatverhoudingen	Lichte vereenvoudiging afbakening	
13	Digitale technologieën	Doel scherper gesteld	
14	Modelleren in 3D	Doel scherper gesteld Opsomming in afbakening verwijderd, verwijzing naar LPD 9	
15	Optimale werkvoorbereiding	Afbakening verwijderd	
16	Optimaliseren digitaal meetgegevens	Doel scherper gesteld	
17	Kostprijsberekening	Afbakening verwijderd	
20	Werken op veilige en duurzame manier	Doel scherper gesteld	
21	Werkplek organiseren	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
22	Materiaal beheren	Doel scherper gesteld	
24	Veiligheidsvoorzieningen	Doel scherper gesteld	
26	Werken op hoogte	Doel scherper gesteld	
27	Bouwlijnen	Doel scherper gesteld	
29	Realiseren bouwknopen	Afbakening gewijzigd, verwijzing naar LPD 9 en 14	
31	Geprefabriceerde elementen	Doel scherper gesteld	
32	Bekistingstechnieken	Doel scherper gesteld	Deel afbakening naar wenk
33	Wapeningen	Doel scherper gesteld	

		Afbakening verwijderd	
34	Betonneringswerken	Doel scherper gesteld	
36	Vloertegels	Doel scherper gesteld	
37	Wandtegels	Afbakening verwijderd	
39	Natte bepleistering	Afbakening verwijderd	Afbakening deels in wenk opgenomen

2.6.2 Bouwtechnieken (II-Bou-da)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	Wetenschappelijke methode	Afbakening verfijnd	Enkele wenken verfijnd
3	Ontwerpen een oplossing	Doel scherper gesteld Afbakening verfijnd	
4	Beargumenteren	Afbakening verwijderd	
5	Maatschappelijke uitdagingen	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk Verfijning van bepaalde wenken
7	Meetwaarden		Verfijning wenk
8	Grootheden	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt deels een wenk
9	Vectoriële voorstelling kracht	Doel scherper gesteld	
10	Drie wetten Newton	Vereenvoudiging afbakening	
11	Constante snelheid, verplaatsing, tijd	Afbakening verwijderd	
12	Grootte van de snelheid/versnelling	Doel scherper gesteld, Afbakening verfijnd	
13	Berekenen krachten	Afbakening verwijderd	Verfijning wenken
14	Krachten- en krachtenmomentbalans	Afbakening verfijnd	Afbakening wordt deels een wenk
15	Concepten arbeid, rendement, vermogen, energie	Verfijning van de afbakening	
16	Thermodynamica	Doel scherper gesteld, Verfijning afbakening	
19	Onderzoeken spanning over en de stroom door een gebruiker	Verfijning van de afbakening	Verfijning van een wenk
20	Wetmatigheden - elektrische gelijkstroomkringen		Verfijning van wenken
24	Eigenschappen bouwmaterialen	Afbakening gewijzigd	Opsomming binnen de afbakening wordt wenk
25	Massief hout	Doel scherper gesteld, Afbakening verwijderd	
26	Houtachtige plaatmaterialen	Lichte vereenvoudiging in de afbakening	
27	Grondsoorten	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
28	Constructies BEN- en passiefprojecten	Lichte wijziging afbakening	
29	Huisriolering	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
30	Funderingstype	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
31	Ergonomische en esthetische maatverhoudingen	Vereenvoudiging afbakening	
32	Kenmerken eigen project in relatie met historisch project	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
33	Digitale technologieën	Doel scherper gesteld	
34	Modelleren in 3D	Doel scherper gesteld, Afbakening verfijnd met verwijzing naar LPD 28	

35	Optimale werkvoorbereiding	Verfijning van de afbakening	Verfijning van een wenk i.f.v. het algoritmisch denken
36	Optimaliseren meetgegevens	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	Verfijning van een wenk
37	Kostprijsberekening	Afbakening verwijderd	
41	Werken op veilige en duurzame manier	Doel scherper gesteld	Verfijning van wenken
42	Organiseren werkplek	Doel scherper gesteld	
43	Materiaal beheren	Afbakening verwijderd	
44	Veiligheidsvoorzieningen	Doel scherper gesteld	
46	Werken op hoogte	Doel scherper gesteld	
47	Bouwknoepen en huisriolering realiseren	Afbakening verwijderd, Verwijzing naar LPD 28 en 34	

2.6.3 Bouwwetenschappen (II-Bou-d)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	Wetenschappelijke methode	Afbakening verfijnd	Verfijnen van wenken
2	STEM-concepten	Verfijning van de doelzin	Verfijnen van wenken
3	Ontwerpen een oplossing	Doel scherper gesteld Afbakening verfijnd	
4	Beargumenteren	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	Verfijnen van wenken
5	Maatschappelijke uitdagingen	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk Verfijnen van wenken
6	Meetinstrumenten		Verfijnen van wenken
7	Meetwaarden	Afbakening verfijnd	Verfijning van een wenk
8	Grootheden	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
9	Vectoriële voorstelling	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
10	Wetten van Newton	Afbakening verfijnd	
11	Rechthoekige en cirkelvormige beweging	Doel scherper gesteld Afbakening verfijnd	Verfijnen van wenken
12	Berekenen krachten	Afbakening verwijderd	
13	Evenwichtvergelijking	Doel scherper gesteld Afbakening verfijnd	Deel afbakening wordt wenk
14	Concepten arbeid, rendement, vermogen, energie	Doel scherper gesteld Afbakening verfijnd	
15	Energieomzettingen	Doel scherper gesteld Afbakening verfijnd	
16	Energietransport	Afbakening verfijnd	
17	Concepten thermodynamica	Afbakening verfijnd	
18	Druk	Afbakening verfijnd	
19	Elektrische gelijkstroomkringen	Afbakening verfijnd	Verfijnen van wenken
20	Elektrische energie en vermogen	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
21	Elektromagnetische fenomenen	Afbakening deels verwijderd en deels verfijnd	Afbakening wordt wenk
23	Structuur en eigenschappen stoffen	Afbakening deels verwijderd	
25	Mechanische eigenschappen	Afbakening verfijnd	
26	Bouwmaterialen	Opsomming in de afbakening verwijderd	Opsomming uit de afbakening worden wenken
27	Massief hout	Doel scherper gesteld	
28	Houtachtige plaatmaterialen	Afbakening verfijnd	
29	Grondsoorten	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
30	Constructies	Afbakening verfijnd	
31	Huisriolering	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
32	Funderingstype	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk

33	Keuzes van materialen		Verfijnen van wenken
34	Evalueren interacties		Verfijnen van wenken
35	Kunststuingen	Afbakening verwijderd	Verfijnen van een wenk
36	Ergonomische en esthetische maatverhoudingen	Vereenvoudiging afbakening	Verfijnen van wenken
37	Digitale technologieën	Doel scherper gesteld	
38	Modelleren in 3D	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd Verwijzing naar LPD 30	Verfijnen van wenken
39	Optimaliseren	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
40	Projectdossier		Verfijnen van een wenk
41	Topografie		Verfijnen van wenken
42	Veiligheidsvoorschriften	Afbakening verwijderd	Verfijnen van wenken

2.6.4 Elektriciteit (II-Ele-a)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	Gebruik meetinstrumenten en hulpmiddelen	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
2	Meetwaarden, grootheden en eenheden	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenk.
3	STEM-contexten	Doel gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
4	Ontwerpen een oplossing	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
5	Beargumenteren keuzes	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
6	Maatschappelijke uitdagingen en wisselwerking	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
7	Geïnformeerd veilig en duurzaam werken	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
8	Veiligheidsvoorschriften en -richtlijnen	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
9	Ergonomie	Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
10	Analyseren de opdracht, planning, voorbereidende werkzaamheden	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
11	Gebruik machines, gereedschappen	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
12	Lezen technische tekeningen	Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
13	Passen schema's en tekeningen aan	Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
14	Preventieve onderhoudsacties	Doel gewijzigd	Geen wijzigingen
15	Leidingstracés	Doel gewijzigd	Geen wijzigingen
16	Wet van Ohm	Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
19	Beweging	Doel gewijzigd	Afbakening wordt wenk en een aanvullende wenk
20	Beveiligingscomponenten	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
21	Stuur- en vermogensschakelingen	Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
22	Draden en kabels	Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
23	Aardingsstelsel en equipotentiaalverbinding	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
26	Permanente verbindingen	Afbakening verwijderd	Afbakening is wenk
27	Monteren machineonderdelen	Afbakening verwijderd	Afbakening is wenk
29	Sanitaire installatie	Afbakening verwijderd	Afbakening is wenk

2.6.5 Elektromechanische technieken (II-EMT-da)

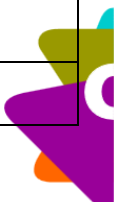
LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	Wetenschappelijke methode	Afbakening gewijzigd.	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
2	STEM-concepten	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
3	Gebruik meetinstrumenten en hulpmiddelen	Doel gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
4	Meetwaarden, grootheden en eenheden	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenk.
5	Verband tussen grootheden	Afbakening geschrapt	Een kleine wijziging in wenken
6	Ontwerpen een STEM-oplossing	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken
7	Beargumenteren een STEM-oplossing	Doel gewijzigd Afbakening geschrapt	Bijgevoegde wenken
8	Maatschappelijke uitdaging en wisselwerking STEM-disciplines	Doel gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
9	Vectoriële voorstelling kracht, snelheid, versnelling	Afbakening geschrapt	Afbakening wordt wenk
10	De 3 wetten van Newton	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk
12	Eenparige rechte lijnige, cirkelvormige beweging, verticale worp	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Kleine aanpassing in wenk 2
14	Statisch en dynamisch evenwicht	Afbakening gewijzigd	Bijkomende wenken
15	Concept arbeid, energie, vermogen en rendement	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Kleine aanpassing aan wenk
16	Behoud van energie	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
17	Hydrostatica	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Meerdere wenken toegevoegd
18	Wet van Ohm	Afbakening gewijzigd	
19	Joule-effect, vermogen, energie	Doel gewijzigd	
20	Serie, parallel, gemengde schakeling	Doel gewijzigd	
21	Coulombkracht en potentiaal	Afbakening gewijzigd	
22	Elektromagnetisch veld	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
26	Spoel en condensator	Doel gewijzigd	
27	Druk, volume en temperatuur	Doel gewijzigd	Geen wenk
30	Geïnfomeerd veilig en duurzaam werken	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
33	Analyse opdracht, planning en voorbereiding werkzaamheden	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Een bijkomende wenk
34	Gebruik machines en gereedschap	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
35	Technische tekeningen en schema's	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk
41	Lagers	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
42	Elektropneumatica	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Een wenk is verwijderd
43	Stuur-vermogenschakelingen	Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk

44	Leidingen, buizen kanalisaties en opbouwdozen	Doel gewijzigd	Geen wijzigingen
45	Draden en kabels	Afbakening gewijzigd	Aanvullingen in wenk 1
46	Aarding en equipotentiaalverbinding	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
47	Realiseren elektronische schakelingen	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
48	Preventieve onderhoudsactie	Doel gewijzigd	
49	Diagnose van defect of storing	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk

2.6.6 Elektrotechnieken (II-EIT-da)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	Wetenschappelijke methode	Afbakening gewijzigd.	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
2	STEM-concepten	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
3	Gebruik meetinstrumenten en hulpmiddelen	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
4	Meetwaarden, grootheden en eenheden	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenk.
5	Verband tussen grootheden	Afbakening geschrapt	Een kleine wijziging in wenken
6	Ontwerpen een STEM-oplossing	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken
7	Beargumenteren een STEM-oplossing	Doel gewijzigd Afbakening geschrapt	Bijgevoegde wenken
8	Maatschappelijke uitdaging en wisselwerking STEM-disciplines	Doel gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
9	Vectoriële voorstelling kracht, snelheid, versnelling	Afbakening geschrapt	Afbakening wordt wenk
10	De 3 wetten van Newton	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk
12	Eenparige rechte, cirkelvormige beweging, verticale worp	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Afbakening van EMT en VOE is hier een bijkomende wenk
14	Statisch en dynamisch evenwicht	Afbakening gewijzigd	
15	Concept arbeid, energie, vermogen en rendement	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Kleine aanpassing aan wenk
16	Behoud van energie	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
17	Hydrostatica	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Meerdere wenken toegevoegd
18	Wet van Ohm	Afbakening gewijzigd	
19	Joule-effect, vermogen, energie	Doel gewijzigd	
20	Serie, parallel, gemengde schakeling	Doel gewijzigd	
21	Coulombkracht en potentiaal	Afbakening gewijzigd	
22	Elektromagnetisch veld	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
26	Spoel en condensator	Doel gewijzigd	
27	Druk, volume en temperatuur	Doel gewijzigd	Geen wenk
30	Geïnfomeerd veilig en duurzaam werken	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	

33	Analyse opdracht, planning en voorbereiding werkzaamheden	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Een bijkomende wenk
34	Gebruik machines en gereedschap	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
35	Technische tekeningen en schema's	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk
37	Stuur-vermogenschakelingen	Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk
38	Leidingen, buizen kanalisaties en opbouwdozen	Doel gewijzigd	
39	Draden en kabels	Afbakening gewijzigd	Aanvullingen in wenk 1
40	Aarding en equipotentiaalverbinding	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
41	Realiseren elektronische schakelingen	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
42	Elektropneumatica	Doel gewijzigd	Een wenk is verwijderd
45	Preventieve onderhoudsactie	Doel gewijzigd	
46	Diagnose van defect of storing	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk

2.6.7 Grafische technieken (II-GrTe-da)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	Ontwerpen een oplossing	Doel ongewijzigd Afbakening aangevuld met Aangereikt algoritme aanpassen	
6	Beeld- en illustratiemateriaal beoordelen	Doel ongewijzigd Afbakening geschrapt	Afbakening is wenk
10	Letterkeuze	Doel ongewijzigd Afbakening geschrapt	Afbakening is wenk
11	Basisprincipes typografie	Doel ongewijzigd Afbakening opgenomen in doel	
16	Paginastructuur en opmaakparameters	Doel ongewijzigd Afbakening geschrapt	Afbakening is wenk
23	interesse voor kunst- en cultuuruitingen in heden en verleden	Doel gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
27	Beïnvloeding gevoelens en gedrag	Doel ongewijzigd Afbakening geschrapt	

2.6.8 Hout (II-Hou-a)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
2	Meetwaarden	Doel vereenvoudigd	
4	Ontwerpen een oplossing	Doel scherper gesteld	
5	Beargumenteren	Doel vereenvoudigd	
6	Maatschappelijke uitdagingen	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
7	Massief hout	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
8	Houtachtige plaatmaterialen	Afbakening verfijnd	Verfijnen van een wenk
10	Constructies	Afbakening verwijderd	
12	Snijgereedschappen	Doel scherper gesteld	
13	Ergonomische en esthetische maatverhoudingen	Afbakening vereenvoudigd	
14	Digitale technologieën	Doel scherper gesteld	
15	Modelleren in 3D	Doel scherper gesteld	

		Afbakening vereenvoudigd	
16	Werkvoorbereiding	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
17	Optimaliseren	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
18	Kostprijsberekening	Afbakening verwijderd	
20	Ergonomische houding	Afbakening vereenvoudigd	
21	Werken op veilige en duurzame manier	Doel scherper gesteld	
23	Werkplek organiseren	Doel scherper gesteld	
24	Beheren materialen	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
25	Veiligheidsvoorzieningen	Doel scherper gesteld Verfijning afbakening	
26	Handmachines en toestellen	Doel scherper gesteld	
27	Monteren snijgereedschappen	Deel afbakening verwijderd	
28	Instellen houtbewerkingsmachines	Doel scherper gesteld Deel afbakening verwijderd	
29	Voorbereiden grondstoffen	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
31	Bewerken onderdelen	Afbakening verfijnd en vereenvoudigd	Deel uit afbakening naar wenken
33	Samenstellen onderdelen	Doel scherper gesteld Vereenvoudiging afbakening	
35	Oppervlakken afwerken	Doel scherper gesteld	
36	Beslag monteren	Vereenvoudiging afbakening	
37	Opleveren project	Doel scherper gesteld	

2.6.9 Houttechnieken (II-Hou-da)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	Wetenschappelijke methode	Afbakening verfijnd	Enkele wenken verfijnd
3	Ontwerpen een oplossing	Doel scherper gesteld Afbakening verfijnd	
4	Beargumenteren	Afbakening weggenomen	
5	Maatschappelijke uitdagingen	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk Verfijning van bepaalde wenken
7	Meetwaarden	Afbakening verfijnd	Verfijning wenk
8	Grootheden	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt deels een wenk
9	Vectoriële voorstelling kracht	Doel scherper gesteld	
10	Drie wetten Newton	Vereenvoudiging afbakening	
11	Constante snelheid, verplaatsing, tijd	Afbakening verwijderd	
12	Grootte van de snelheid/versnelling	Doel scherper gesteld, Afbakening verfijnd	
13	Berekenen krachten	Afbakening verwijderd	Verfijning wenken
14	Krachten- en krachtenmomentbalans	Afbakening verfijnd	Afbakening wordt deels een wenk
15	Concepten arbeid, rendement, vermogen, energie	Verfijning van de afbakening	
16	Thermodynamica	Doel scherper gesteld, Verfijning afbakening	
19	Onderzoeken spanning over en de stroom door een verbruiker	Verfijning van de afbakening	Verfijning van een wenk

20	Wetmatigheden - elektrische gelijkstroomkringen	Afbakening verwijderd	Verfijning van wenken
24	Massief hout	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
25	Houtachtige plaatmaterialen	Verfijning afbakening	
27	Meubelconstructies	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
29	Ergonomische en esthetische maatverhoudingen	Deels wegnemen afbakening	
30	Onderzoeken kenmerken	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
31	Digitale technologieën	Doel scherper gesteld	
32	Modelleren in 3D	Doel scherper gesteld Vereenvoudiging van afbakening	Verfijning van een wenk
33	Optimale werkvoorbereiding	Afbakening verwijderd	Verfijning van een wenk
34	Optimaliseren	Afbakening verwijderd	
35	Kostprijsberekening	Afbakening verwijderd	
36	Projectdossier	Doel scherper gesteld	
37	CNC-programma	Afbakening verfijnd	Verfijning van wenken
38	Selecteren snijgereedschappen	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
39	Ergonomische houding	Vereenvoudiging afbakening	
40	Werken op veilige en duurzame manier	Doel scherper gesteld	
42	Organiseren werkplek	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
43	Veiligheidsvoorzieningen	Doel scherper gesteld Afbakening vereenvoudigd	
44	Handmachines	Afbakening vereenvoudigd	
45	Monteren snijgereedschappen	Afbakening vereenvoudigd	
46	Instellen houtbewerkingsmachines	Doel scherper gesteld Afbakening vereenvoudigd	
47	Voorbereiden grondstoffen	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	
49	Onderdelen bewerken	Afbakening verfijnd en vereenvoudigd	Deel uit afbakening naar wenken
50	CNC bewerkingen		Wenk verfijnd
51	Samenstellen onderdelen	Doel scherper gesteld Afbakening deels verwijderd	
53	Oppervlakken afwerken	Afbakening vereenvoudigd	
54	Monteren beslag	Afbakening verwijderd	
55	Opleveren project	Doel scherper gesteld	

2.6.10 *Mechanica (II-Mec-a)*

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	Gebruik meetinstrumenten en hulpmiddelen	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
2	Meetwaarden, grootheden en eenheden	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenk.
3	STEM-contexten	Doel gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
4	Ontwerpen een oplossing	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
5	Beargumenteren keuzes	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
6	Maatschappelijke uitdagingen en wisselwerking	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken

7	Geïnfomeerd veilig en duurzaam werken	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
8	Veiligheidsvoorschriften en -richtlijnen	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
9	Ergonomie	Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
10	Analyseren de opdracht, planning, voorbereidende werkzaamheden	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
11	Gebruik machines, gereedschappen	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
15	Kracht - krachtenmoment	Afbakening verwijderd	Afbakening is wenk
16	Beweging	Doel gewijzigd	Afbakening wordt wenk en een aanvullende wenk
18	Herkennen materialen	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	
21	Permanente verbindingen	Afbakening verwijderd	Afbakening is wenk
22	Niet-verspanende technieken	Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
23	Snijparameters en -gealchappen	Afbakening verwijderd	Afbakening is wenk
24	Invloed snijparameters	Afbakening verwijderd	Afbakening is wenk
25	Positioneren	Afbakening verwijderd	Afbakening is wenk
26	Boren	Afbakening verwijderd	Afbakening is wenk
28	Draaien	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
29	Frezen	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
30	CNC	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
31	Hoeknaadverbinding	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
32	Stompe lasnaadverbinding	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Enkele aanvullende wenken
34	Bereiden oppervlakten voor	Afbakening verwijderd	Afbakening is wenk

2.6.11 Mechanische Technieken (II-MeTe-da)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	Wetenschappelijke methode	Afbakening gewijzigd.	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
2	STEM-concepten	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
3	Gebruik meetinstrumenten en hulpmiddelen	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
4	Meetwaarden, grootheden en eenheden	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenk.
5	Verband tussen grootheden	Afbakening geschrapt	Een kleine wijziging in wenken
6	Ontwerpen een STEM-oplossing	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken
7	Beargumenteren een STEM-oplossing	Doel gewijzigd Afbakening geschrapt	Bijgevoegde wenken
8	Maatschappelijke uitdaging en wisselwerking STEM-disciplines	Doel gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
9	Vectoriële voorstelling kracht, snelheid, versnelling	Afbakening geschrapt	Afbakening wordt wenk
10	De 3 wetten van Newton	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk

12	Eenparige rechtlijnige, cirkelvormige beweging, verticale worp	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijkomende wenken
14	Statisch en dynamisch evenwicht	Afbakening gewijzigd	
15	Plannen en modellen	Doel gewijzigd	
16	Concept arbeid, energie, vermogen en rendement	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Kleine aanpassing aan wenk
17	Behoud van energie	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
18	Hydrostatica	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Meerdere wenken toegevoegd
19	Druk, volume en temperatuur	Doel gewijzigd	Geen wenk
22	Wet van Ohm	Afbakening gewijzigd	
23	Joule-effect, vermogen, energie	Doel gewijzigd	
24	Geïnfomeerd veilig en duurzaam werken	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
27	Analyse opdracht, planning en voorbereiding werkzaamheden	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Een bijkomende wenk
28	Gebruik machines en gereedschap	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
29	Technische tekeningen en schema's	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk
31	Materiaaleigenschappen	Afbakening verwijderd	Afbakening is wenk geworden
36	Lagers	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
37	Niet-verspanende technieken	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijkomende wenk
38	Snijparameters en -gereedschappen	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
39	Invloed snijparameters	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
40	Monteren en positioneren	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
41	Boren	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
42	Zagen	Doel gewijzigd	
43	Slijpen	Doel gewijzigd	
44	CNC-Draaien	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	
45	CNC-Frezen	Doel gewijzigd Afbakening verwijderd	
46	CNC-programmeren	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	

2.6.12 Printmedia (II-Pri-a)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	Gebruik meetinstrumenten en hulpmiddelen	Doel gewijzigd Afbakening geschrapt	
2	Meetwaarden, grootheden en eenheden	Doel ongewijzigd Afbakening gewijzigd	
3	STEM-contexten	Doel gewijzigd	Wenk opgenomen in doel
4	Ontwerpen een oplossing	Doel gewijzigd Afbakening geschrapt	Enkele aanvullende wenken
5	Beargumenteren keuzes	Doel gewijzigd	Een aanvullende wenk
6	Maatschappelijke uitdagingen en wisselwerking	Doel gewijzigd Afbakening geschrapt	Een aanvullende wenk

2.6.13 Schilderen en decoratie (II-ScDe-a)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
2	Meetwaarden	Doel vereenvoudigd	
4	Ontwerpen een oplossing	Doel scherper gesteld	
5	Beargumenteren	Doel vereenvoudigd	
6	Maatschappelijke uitdagingen	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
9	Ondergronden	Afbakening vereenvoudigd	Deel van de afbakening wordt wenk
10	Gereedschap en aanbrengmethode	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
11	Kleurtonen		Wenken vereenvoudigd
12	Digitale technologieën	Doel scherper gesteld Afbakening vereenvoudigd	Wenken vereenvoudigd
13	Modelleren in 3D	Doel scherper gesteld	
14	Werkvoorbereiding	Afbakening verwijderd	
15	Optimaliseren	Doel scherper gesteld Afbakening vereenvoudigd	
16	Kostprijsberekening	Afbakening verwijderd	
18	Ergonomische houding	Afbakening vereenvoudigd	
19	Werken op veilige en duurzame manier	Doel scherper gesteld	
20	Organisatie werkplek	Doel scherper gesteld	
21	Veiligheidsvoorzieningen	Doel scherper gesteld Afbakening vereenvoudigd	
22	Werken op hoogte	Doel scherper gesteld, Afbakening scherper gesteld	
23	Materiaal beheren	Doel scherper gesteld Afbakening verwijderd	Verfijnen van wenken
24	Gereedschappen		Verfijnen van wenken
25	Machines		Verfijnen van wenken
26	Producten maken	Afbakening scherper gesteld	Verfijnen van wenken
27	Oppervlakten voorbereiden	Afbakening scherper gesteld	
30	Ornamenten en lijsten	Afbakening scherper gesteld	
31	Oppervlakken voor wandbekleding	Doel scherper gesteld	
32	Aanbrengen wandbekleding	Afbakening vereenvoudigd	Verfijnen van wenken
33	Afronden werkzaamheden		Verfijnen van wenken
34	Sorteren restmateriaal		Verfijnen van wenken

2.6.14 Technologische wetenschappen (II-TeWe-d)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	STEM-concepten	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
3	Meetwaarden, grootheden en eenheden	Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
5	Veilig en duurzaam werken	Doel gewijzigd	Bijgevoegde wenken
6	Ontwikkelen tekeningen, plannen en modellen	Aanvulling bij de afbakening	Bijgevoegde wenken
7	Engineeren een STEM-oplossing	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken

9	Maatschappelijke uitdaging en wisselwerking STEM-disciplines	Doel gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
10	Vectoriële voorstelling	Afbakening verwijderd	Afbakening is wenk geworden
11	3 wetten van Newton	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakeningen zijn wenk geworden
12	Eenparige rechtlijnige en cirkelvormige beweging en verticale worp	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening is wenk geworden
14	Evenwichtsvoorwaarden	Doel gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
15	Eigenschappen van materialen	Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenk
16	Concepten arbeid, energie, vermogen en rendement	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Gewijzigde wenk 2
17	Behoud van energie	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken
18	Wet van Ohm	Afbakening gewijzigd	
19	Joule-effect, vermogen en energie	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
20	Serie, parallel, gemengde schakeling, onbelaste spanningsdeler	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
21	Lading, Coulombkracht, elektrisch veld	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenk
22	Elektromagnetische inductie en kracht	Afbakening gewijzigd	
24	Condensator en spoel	Doel gewijzigd	
25	Diode en MOSFET	Afbakening gewijzigd	Afbakening is wenk geworden
26	Eenvoudige elektronische schakelingen ontwerpen	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening is wenk geworden
27	Ontwerpen een programma	Afbakening gewijzigd	
29	Druk	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
30	Elektropneumatische schakelingen	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
31	Energietransport bij faseovergangen en temperatuursverandering	Afbakening gewijzigd	
32	thermodynamica	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Aanvulling in wenk 1 en 2

Aanpassing leerplanformularium Mechanica: toegevoegd aan de kolom 'te begrijpen, toepassen'

Elasticiteitsmodulus $\sigma = E \cdot \varepsilon$ en torsieconstante $M = C \cdot \phi$.

2.6.15 Voertuigtechnieken (II-VOE-da)

LPD	Inhoud	Aanpassing doel - afbakening	Bijkomende aanpassingen
1	Wetenschappelijke methode	Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
2	STEM-concepten	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
3	Gebruik meetinstrumenten en hulpmiddelen	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Enkele aanvullende wenken
4	Meetwaarden, grootheden en eenheden	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenk
5	Verband tussen grootheden	Afbakening geschrapt	Een kleine wijziging in wenken

6	Ontwerpen een STEM-oplossing	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Bijgevoegde wenken
7	Beargumenteren een STEM-oplossing	Doel gewijzigd Afbakening geschrapt	Bijgevoegde wenken
8	Maatschappelijke uitdaging en wisselwerking STEM-disciplines	Doel gewijzigd	Bijgevoegde wenken en meerdere wenken zijn herschreven.
9	Vectoriële voorstelling kracht, snelheid, versnelling	Afbakening geschrapt	Afbakening wordt wenk
10	De 3 wetten van Newton	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk
12	Eenparige rechte, cirkelvormige beweging, verticale worp	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Kleine aanpassing in wenk 2
14	Statisch en dynamisch evenwicht	Afbakening gewijzigd	Bijkomende wenken
15	Concept arbeid, energie, vermogen en rendement	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Kleine aanpassing aan wenk
16	Behoud van energie	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
17	Hydrostatica	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Meerdere wenken toegevoegd
18	Wet van Ohm	Afbakening gewijzigd	
19	Joule-effect, vermogen, energie	Doel gewijzigd	
20	Serie, parallel, gemengde schakeling	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
21	Coulombkracht en potentiaal	Afbakening gewijzigd	
22	Elektromagnetisch veld	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
26	Spoel en condensator	Doel gewijzigd	
27	Druk, volume en temperatuur	Doel gewijzigd	Geen wenk
30	Geïnfomeerd veilig en duurzaam werken	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
33	Analyse opdracht, planning en voorbereiding werkzaamheden	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Een bijkomende wenk
34	Gebruik machines en gereedschap	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
35	Technische tekeningen en schema's	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk
41	Lagers	Afbakening verwijderd	Afbakening wordt wenk
42	Elektropneumatica	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Een wenk is verwijderd
43	Stuur-vermogensschakelingen	Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk
44	Voertuig spanningsvrij	Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk
45	Realiseren elektronische schakelingen	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	
46	Preventieve onderhoudsactie	Doel gewijzigd	Wenk toegevoegd
47	Diagnose van defect of storing	Doel gewijzigd Afbakening gewijzigd	Afbakening wordt wenk

2.7 Domein Taal en cultuur

2.7.1 Duits (II-Dui-d, II-Dui-da)

In de leerplannen II-Dui-d en II-Dui-da is het tekstuele domein geschrapt in het kader met kenniselementen bij LPD 15. De geschrapte elementen zitten nog altijd vervat in de

tekstkenmerken, de minimumvereisten en de strategieën. Op die manier komen ze in het leerplan expliciet aan bod.

2.7.2 *Latijn (II-Lat-d) en Grieks (II-Gri-d)*

In de leerplannen II-Lat-d en II-Gri-d is een inhoudelijke aanpassing doorgevoerd in LPD 6, 7: het actief reproduceren van modellen als nuttige tussenstap staat in de wenk, in de afbakening is behouden 'veronderstelt het bepalen van het model'.

Daarnaast zijn er minimale vormelijke aanpassingen doorgevoerd in LPD 2, 3, 21, 24, 31 in II-Lat-d en LPD 2, 3, 21, 30 in II-Gri-d:

- LPD 2: 'vormelijke en structurele' is toegevoegd aan de doelzin
- LPD 3: de doelzin is ingekort. 'De leerlingen lezen Griekse/Latijnse tekstfragmenten voor volgens de algemene regels van de Griekse/Latijnse uitspraak. met aandacht voor de plaats van het accent, de articulatie, de lengte van klinkers.
- LPD 24: de afbakening 'dactylische hexameter' is opgenomen in de wenk.

2.7.3 *Onthaal en recreatie (II-OnRe-a)*

Volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- LPD 5: manueel en digitaal registreren is verplaatst van het doel naar de wenk.
- LPD 18: de afbakening is naar de wenk verplaatst.
- LPD 25: de opsomming bij het doel is verschoven naar de wenk.

2.7.4 *Toerisme (II-Toe-da)*

De formulering van de volgende doelen, elementen uit doelen of afbakening aangepast:

- LPD 4: fysiek en online is geschrapt uit het doel;
- LPD 13: de opsomming van relevante documenten komt in wenk.

2.8 **Domein Voeding en horeca**

2.8.1 *Bakkerij II-Bak-a, Bakkerijtechnieken II-Bak-da, Horeca II-Hor-da, Restaurant en keuken II-ReKe-a, Slagerij II-Sla-a, Slagerijtechnieken II-Sla-da*

Het leerplandoel 'De leerlingen zoeken prijzen op van basisgrondstoffen en materieel en vergelijken ze onderling.' (II-Bak-a LPD 21, II-Bak-da LPD 20, II-Hor-da LPD 31, II-ReKe-a LPD 27, II-Sla-a LPD 19, II-Sla-da LPD 20) is geherformuleerd naar 'De leerlingen vergelijken prijzen van basisgrondstoffen en materieel.'

Bij leerplandoel 'De leerlingen handelen adequaat bij ongevallen en noodsituaties en verlenen eerste hulp bij eenvoudige verwondingen.' (II-Bak-a LPD 28, II-Bak-da LPD 27, II-Hor-da LPD 38, II-ReKe-a LPD 34, II-Sla-a LPD 28, II-Sla-da LPD 29) is de afbakening 'snijwonden, brandwonden, uitglijden, flauwte' verwijderd.

